

Bibliothèque numérique

medic@

**FLEMYNG, Malcom. Neuropathia :
sive, de morbis. Hypochondriacis, et
hysterici libri tres, poema medicum**

York : César Ward and Richard Chandler, 1740.

(c) Bibliothèque interuniversitaire de médecine (Paris)
Adresse permanente : <http://www.bium.univ-paris5.fr/hist/med/medica/cote?34168>

NEUROPATHIA:

SIVE,

De MORBIS.

HYPOCHONDRIACIS,

ET

HYSTERICIS,

LIBRI TRES

POEMA MEDICUM.

CUI PRAEMITTITUR

Differtatio Epistolaris profaica ejusdem Argumenti.

— Ego nunc, quoniam haec ratio plerumque videtur
Tristior esse quibus non est tractata, retroque
Vulgus abhorret ab hac ; volui tibi suaviloquenti
Carminè Pierio rationem exponere nostram ;
Et quasi musaeo dulci contingere melle :
Si tibi forte animum tali ratione tenere
Versibus in nostris possem. —

LUCRET.

Autore MILCOLUMBO FLEMING, M. D.

EBORACI:

Excudebant CÆSAR WARD, et RICARDUS CHANDLER,
Sumptibus Autoris.

MDCCL.

LECTORI.

Libellus hicce primum, autoris in publicum prodeuntis tentamen, tuo candori sistitur. In quo, si harum rerum aequus aestimator es, quicquid occurrit vitii, eo facilius condonabis, quod ab Academiis, et utraque metropoli longe dissitus opus difficile, nullius auxilio munitus tentaverim. Nec mihi liberum fuit diutius premere qualescunque paginas ; ne fidem, quam generosis quibusdam, humanissimisque viris dederam, viderer fallere. Monitum vero te velim utramque hanc lucubrationem fuisse ad finem perductam, partimque typographo tradi.

LECTORI.

traditam, ante obitum toto orbe celeberrimi Hermanni Boerhaave. Hinc factum est ut de magno illo viro tamquam adhuc vivo in quibusdam locis agatur; quos pro tantillo temporis spatio immutari opus non erat. Cujus quidem mors eo mihi acerbior, flebiliorque semper habebitur, quod non solum praeceptor meus, verum etiam amicus per omnia beneficus exstiterat. Vidit ille magnam poematis rudis adhuc et incompti partem; et epistola ad me data approbavit. Vale, et si nostris hisce conatibus faveris, plura expecta!

EPISTOLA
DE
MORBORUM
HYPOCHONDRIACORUM
ET
HYSTERICORUM
NATURA.

INGENIOSISSIMO EXPERTISSIMOQUE
MEDICO

PETRO SHAW.

*F*Ampridem, vir ornatissime, in ea sui sententia, ut crederem boni civis esse, quae-
cunque ad utilitatem publicam spectantia, ipse
vel invenerit, vel ab aliis inventa excoluerit,
ea publici juris facere, licet ingenii, et eru-
ditionis famam non videatur inde assecuturus.
Non cuivis certe auctori terso licet esse, et ele-
gant.

a

ganti.

ganti. Si nulli libros exarassent, qui non omnibus dotibus bono scriptori constituendo requisitis fuerint instructi, utique multis utilissimis, quibus nunc fruuntur, inventis caruissent homines. Nec dubito quin plurima hodie intra privatos parietes lateant, quae, si in vulgus ederentur, magno mortalibus usui forent: Idque non raro hac de causa fieri credo, quod scilicet, qui haec callent, conscii sint, se non adeo ornate scribere posse, ac ipsi cuperent. Si vero usquam, certe in arte medica praepostea haecce verecundia damnosa, et praeinde vituperanda est. Quum enim ea accurata et indefessa diligentia, qua morborum eventus etiam minutissimi observati notentur; et acri, limatoque iudicio, quo eorundem causae et naturae investigentur, et remedia iis pellendis aptissima eligantur; imprimis promoveatur: Morbique, ut verissime apud Celsum empirici, non eloquentia, sed remediis curentur, multoties evenit dotes modo memoratos cum scribendi

bendi facultate in uno eodemque homine non co-
 ire. Ita illi, penes quos sunt optima librorum
 conficiendorum adversaria, saepe nolunt chartae
 calamus admoveere; dum interea hi, qui scri-
 bendi facultate pollent, nimis curta materiae
 supelleetile non raro instructi, voluminibus inuti-
 liter operosis et eruditis rempublicam medicam
 gravant. Hoc tibi, vir celeberrime, si cui ali-
 notissimum certe est, qui tot volumina, tanta
 animi intentione, et tanto cum fructu perlegisti.
 Quorsum vero, jure roges, haec ad te? dicam;
 excusantis esse memet, qui scriptorum medico-
 rum numerum augere ausus fuerim. De morbo
 Hypochondriaco tractatum aliquem edere statui,
 hac potissimum ratione ductus, quod, cum gra-
 viora quaedam ejus symptomata a meipso aliena
 non fuerint, multum operae in eo investigande,
 tum optimorum autorum lectione, tum medita-
 tione, et observatione practica, per duodecim,

et amplius annos collocaverim. Quin et putavi, proprii forte incepti amore transversus actus, me de obscura illa, et multiformi labe quaedam posse tradere, quae aliis, quod sciam, indicta, etiam lectu non prorsus indigna forent. Non is sum, qui me Sydenhamum, Mandevilium, Blackmorium, aliosque tum mortuos, tum adhuc viventes, qui eandem materiem diligenter tractarunt, vel superaturum, vel aequaturum sperem. Sed, quoniam infinita rerum, vel in quovis argumento, ubertas exhauriri nescit, animadverti spicas quasdam, post peractam ab illustribus illis viris messim, legi posse: meque nonnihil laudis meritorium existimavi, si proprias lucubratiunculas eorum observatis adjiciens conspectum quendam mirabilis illius mali compendiosum, pleniorum tamen, aptoque digestum ordine, sive naturam ejus, causasque, tam proximas, ut loquuntur medici, quam remotas respexeris; sive

*numerofam, qua ftipatur, quaque omnes fere
 morbos mentitur, Symptomatum catervam; five
 veram denique, rebusque ipsis congruentem me-
 dendi methodum; ante oculos exponerem. Pro-
 pofitum hocce exequi aggreffus fum verfu potius,
 quam oratione foluta: Idque his, ut alias ta-
 ceam, de caufis; quod nempe nihil hujusmodi
 adhuc tentatum fuerit; et quod poetica profaicis
 longe vividius, fortiusque animos legentium fe-
 riant, altiusque praecepta quaeque infcribant,
 imprimantque. Neque vel medicinae ftudiofi;
 vel alii ingeniofi et eruditi viri inde habent cur
 conquerantur; debent enim ipfi talia, licet forte
 paulo difficiliora, probe intelligere. Sed ut vel
 leviffimis fuper hac re querelis obviam iretur,
 ftatui lucubrationem brevem, foluto fermone,
 eoque facili ftupliciffimoque, ejufdem argumenti,
 carmini praemittendam exarare; illuftrique tuo
 nomini infcribere: Satis gnarus non temere ea*

contempturum cordatum lectorem, quae tibi, excessum adeo inter literatos, et de humano genere bene meritos nomen adepti, offeruntur. Hanc autem molienti animus non est tractatum iustum conscribere; sed iis potissimum immorari, quae vel prorsus nova, vel cum aliorum placitis pugnantia in medium adfero; quibusque idcirco explicandis, et defendendis pro virili operam dare decebat. Sed ne diutius tempora tua publicis commodis dicata morer, ipsam continuo rem aggrediar.

Morbus ille, qui in maribus hypochondriacus, in foemellis hystericus dicitur, (etenim unum tantum re ipsa morbum duplici hoc nomine insigniri pene omnes hodierni medici consentiunt) adeo frequens, adeoque notus est, ut definitione vix videatur agere. Verum quum proclive sit illum cum aliis affectibus confundere, non abs re fuerit

rit hic loci talem ejus descriptionem exhibere, quali ab aliis omnibus distingui queat. Morbus est duratione longus, ex eorum nimirum genere, quos medici Chronicos vocant, et acutis opponunt; ventriculum plerumque, et primae coctionis sedes; mentem vero, sensusque internos, et quos vocant spiritus semper peculiari ritu afficiens; vitamque ipsam magis minusve infelicem, prout hoc, vel illo saevit gradu, reddens: Ita tamen comparatus ut, licet multiplici, et fere infinita symptomatum varietate affectis molestiae multum, taediosaeque aegritoniae concinnet, ac ipsorum plerumque sententia plurimum periculi videatur intentare; re tamen vera tutior multo sit, quam malorum magnitudo prae se ferat. Quibus otis si tandem et haec adjiciatur, videlicet, labem hanc in Britannia, quam alibi frequentior rem reperiri, talis ejus habebitur idea, qualis sufficiet si ab omnibus aliis distinguende; quae-
que

que omnibus, quod sciam, ejus speciebus, utut multiplicibus, variisque, conveniet. De hujus morbi natura causisque multum inter medicos disceptatum est; multaeque, quibus explicaretur Hypotheses excogitatae: Quas quidem mirum non est fuisse ante inventam ab immortali Harveo sanguinis circulationem imperfectas admodum, et erroneas. Brevi autem postquam Britannicum illud sidus effulsit, Willifius, qui cerebri nervorumque anatomen diligentissime excoluerat, organorum horum officia quoque, et functiones non minori industria, et subtilitate tentavit eruere: Quin et statum eorum mendosum, et depravata munera indagare non est dedignatus; morbisque, qui cerebrum, et nervos imprimis occupant, dogmatice, quod aiunt, explicandis, et congruenter doctrinae Harveanae, operam dare. Et quamquam multa in hisce rebus, quo erat fertili, et luxurianti ingenio, subtilius quam

quam verius fuerit commentatus ; plerosque tamen medicos, qui post eum scripsere, sententiae suae de morbi Hypochondriaci et Hysterici natura, et primaria sede, assentientes habuit. Inter quos non parum autoritatis eidem conciliavit magnus Sydenhamus. Willisius autem statuit morbi Hypochondriaci et Hysterici unam eandemque naturam et rationem esse, unamque sedem primariam, videlicet cerebrum, et nervos inde oriundos, nervorumque liquidum, qui spiritus animalis vulgo dicitur : falso autem incusari in mulieribus uterum, in viris lienem, ventriculum, vel viscus aliud quodvis tanquam horum malorum praecipuas officinas et domicilia : eaque, cum afficiuntur, secundario tantum, et Symptomatice laborare. Doctrinam hanc ii post eum impugnare cogebantur, qui spirituum animalium existentiam negantes, nervos non cavaos esse, sed filamenta solida contenderunt ; et sensum,

sum, motumque muscularem, non liquidi alicujus per eos fluxu, refluxuque, sed eorum tensione et vibratione, vel aliis modis, nescio quibus, peragi. Ipse vero cum credam majoris esse ponderis argumenta, quibus doctrina Willifiana fulcitur, quam objectiones, quibus premitur, eam cum Sydenhamo, Boerhavi, aliisque fere omnibus, qui oeconomiae animali indagandae operam diligentissimam navarunt, amplexus sum; basimque theoriae morborum, quos tractandos suscepi, propositionem sequentem constitui: In cerebro nimirum et cerebello, ope structurae glandulosae, secerni et separari a sanguine arterioso illuc a corde apportato liquorem quendam omnium in corpore fluidissimum et subtilissimum spiritus animales dictum; cujus per cavos nervorum tubos fluentis et refluentis interventu sensatio omnis, motusque omnis muscularis excitatur, et peragitur.

Insti-

Instituti praesentis non est argumenta adducere, quibus stabilitur ejus placiti veritas. Boerhavius in suis institutionibus medicis plurima undequaque desumpta methodice breviterque prout fert libri ratio, proponit ; quae in domesticis suis praelectionibus fuse adeo explicat et illustrat, ut rem plane confectam auditores maxima ex parte censeant. Unde mirari subit virum eruditum, cum quo mox disputandum erit, nullam ejus mentionem facere, cum alios multo obscuriores super hac re scriptores non omittat. Huc etiam spectant medici ingeniosissimi Alexandri Stewart in actis philosophicis, et in Dissertatione de Motu Musculari nuperrime edita, memorata experimenta. Sed nullum unum experimentum, me judice, clarius pleniusque evincit dari fluidum in nervorum cavis quam sequens, quod primum a Bellino, uti creditur, excogitatum, Bohnius et Pit-

carnius, memorant, quodque cum successu felicis-
 simo a se repetitum fuisse testatur anatomicus
 paucissimis secundus Alexander Monro, cujus
 verba hic apponere non pigebit. “* Aperto
 “ vivi canis thorace nervum phrenicum alter-
 “ utrum vel utrumque digitis prehensum com-
 “ prime, cessabit ilico motus diaphragmatis ;
 “ qui remota vi premente redintegrabitur. Ner-
 “ vum iterum modico supra diaphragma spatio
 “ pariter comprime, iterumque quiescet muscu-
 “ lus. Dein, pressionem interea continuans,
 “ altera manu nervum a pressionis loco secun-
 “ dum longitudinem versus diaphragma quasi
 “ mulgendo urge, illud iterum moveri conspicias.
 “ Repetita vero bis vel ter pressione nervi lon-
 “ gitudinali, diaphragma non contrahetur, nisi
 “ manus primo admota vel prorsus a nervo
 “ tollatur, vel parti ejus superiori applicetur.”

Unde

* Descript. nervorum osteologiae suae subnexa.

Unde colligit vir in hisce rebus versatissimus horum phaenomenorum rationem maxime probabilem esse, " Quod liquidi nervini fluxus
 " pressu intercipiatur ; vique externa vicem
 " supplente cerebri, &c. facultatis illud
 " liquidum propellentis, pars illa liquidi in
 " nervo stagnans inter locum pressionis et dia-
 " phragma in fibras ejus motrices impulsam con-
 " tractionem earum efficiat : spoliata vero suo
 " succo ea nervi parte per repetitam expressio-
 " nem, idem effectus non producatum ut
 " ante mulgendo, antequam nova ejusdem fluidi
 " quantitas ex ea nervi parte, quae prius
 " exhausta non fuerat, suppeditetur. Si ve-
 " ro probet hocce experimentum liquidi in
 " nervis motoriiis existentiam, utique simi-
 " laris structura nervorum sensationi famu-
 " lantium nullum dubitandi locum relinquit,
 " quin ii pariter suo fluido instructi sint." Haec
 ille.

Scriptor

Scriptor ingeniosus et expertissimus medicus nuper, non uno tantum opere, doctrinam modo explicatam acerrime impugnavit : in quem quidem celeberrimum virum, cujus libri merito plurimorum manibus teruntur, ut et in publicum, et memet ipsum, injuriosus essem, si objectiones, quas tanquam Herculeas et invictas ipse proponit, intactas hic loci praeterirem. Breviter itaque, et quam possumus candide, earum vim et momentum explorabimus ; eas tantum seligentes, quae firmiores videntur, omissis quae sententiae ejus ornamento potius quam robori sunt. Nec nobis fraudi sit, quod propriarum cogitationum seriem sequentes, ordinem quo laudatus auctor argumenta sua proponit, immutaverimus ; modo nihil ei imputetur, quod ipse non asserit ; ejusque ratiocinia nec minuantur, nec exaggerentur.

Primo,

Primo, nervos, dicit, microscopiis conspectos cylindricos apparere : Unde probabile censet eos non carvos, sed solidos esse, quum natura, quae uniformis ubique et sui similis est, reliqua omnia in corpore animali vasa conica figura donaverit.

Respondeo virum clarissimum nunquam probaturum nervos non esse conicos argumento petito a microscopiis. Etenim ut nervi minimi forma conspiciatur opus est microscopio subtili, quodque adeo exiguam admodum nervi portionem oculo una vice representare queat, vix longiorem vitri illa apertura, quae objectum spectat; quinquagesimam puta digiti transversae partem. Ponamus igitur nervum illum eo tenore gracilescere, ut quatuor vel quinque unciarum spatio evadat dimidia suae diametri parte angustior, an talis graci-

gracilescentia (sit verbo venia) conspicua fieri posset in quinquagesima pollicis transversa parte, cum nervulus ipse microscopio auctus vix crinem equinum mole aequare videatur? Praeterea verisimile est nervos, licet cylindrici videantur, re vera tamen esse conica figura praeditos, lentissimeque gracilesce; quoniam in embryone, ex cerebro, et cerebello, et medulla spinali extensione et protrusione crescant. Si cavi sint, vis extendens et protrudens, quo propius canalium protrudendorum origini agat, eò flexiles tubos, parumque elasticos, quales nervi sunt, magis distendendo ibidem ampliores reddet, quam in locis ab origine remotioribus; unde ipse tubus conicus fiet: et quo incitator et magis intercisa sit eadem vis, quae arteriarum est ratio, eo caeteris paribus canalis magis erit conicus; quo vero debilior et uniformior, ut in nervis, eo minus gracilesceat, magisque ad figuram cylindricam

*dricam accedet. Si vero cavi non sint, sed sola
 partium appositione in embryone crescant, ut in
 natis pili; eodem certe mechanismo conici fient,
 ac sunt ipsi pili. Haec forte subtilia nimis vide-
 buntur et dubia; concedatur; utique conjecturas
 conjecturis opponere nihil prohibet. Fateor cum
 erudito objectore naturam ubique uniformem, et
 sui similem esse, sed, quemadmodum ipsa non re-
 dundat in superfluis, ita neque deficit in necessa-
 riis; et si nervi aliam, ac reliqua in corpore
 vasa, figuram sortita sint, ratio bona ejus vari-
 etatis reddi poterit congruenter doctrinae, quae
 spirituum animalium existentiam ponit: nimi-
 rum cum in singulis reliquis vasis humores una
 tantum directione naturaliter moveantur, in
 arteriis ab ampliore diametro in angustiore,
 in venis ab angustiore in ampliorem, in nervis
 autem spiritus per eosdem canales et fluant et
 c
 refluant;*

refluant, conveniebat hos fere cylindricos fabricari, dum reliqua evidenter conica fierent.

Secundo objicitur nervos, cum cylindrici sint, vel ad hanc figuram quam proxime accedentes, si cavi essent, obstrui non posse materia aliqua caritatibus suis impacta; et proinde infeliciter a medicis cavos statui, ut morbi nervorum positus eorum obstructionibus explicentur.

Respondeo primo, nervos, licet lentissime gracilescant, (nam esse perfecte cylindricos probari nequit, imo contrarium verisimilius est, ut modo ostendimus) tamen, si cavi supponantur, obstrui posse in iis locis, qui ab origine sua remotissimi sunt, ubi nimirum gracillimi devenere. Et forte podagra ab hujusmodi obstructionibus producit, quum ea videatur ipsos nervos occupare, eosque, qui a capite et medulla spinali longissime
diffusi

diffiti sunt, primum invadere. Sed quicquid
 hac de re statuatur, replico secundo, quanquam
 concederetur nervos non posse sponte, et propter
 solam canalium angustiam oppilari, spirituum
 tamen per illos fluxum variis modis intercipi
 posse; nempe ab omni causa comprimente origi-
 nem eorum in cerebro, cerebello et medulla spi-
 nali; a tumoribus membranarum propriarum;
 a tumoribus Gangliorum; ab omni denique tu-
 more, vel vi externa, quae nervos comprimendo
 cavitates eorum angustiores reddere queat:
 Causas aut has, si non omnibus, at certe pleris-
 que morbis, qui a nervorum obstructionibus pen-
 dere censentur, explicandis pares esse.

Tertio asserit objector, male ad sensationem
 motumque muscularem, imprimis voluntarium,
 explicandum assumi fluidam quodvis nervorum
 cava permeaus; nullum enim satis subtile intra

animalium corpora gigni posse, ut munera haec, suo per nervorum cava fluxu refluxuque, obire queat ea pernecitate, quam in sensus motusque exercitio quotidie videmus celebrari. Nec contrariis directionibus uno eodemque tempore per eosdem nervos ferri posse, ut sensatio ad cerebrum, motus ad musculos queat transmitti.

Respondeo primo, nos neque sensibus, nec imaginatione assequi posse subtilitatem eam quam natura in corporibus organicis, animalibus puta, et vegetantibus, formandis molitur, usque adeo stupenda est, et tantum non infinita; ut ex insectorum minimorum fabrica et functionibus; ex animalium majorum ovis et embryonibus; ex vegetantium ortu et seminibus patet. Quin et ipse objector majorem longe in fluidis animalibus subtilitatem admittit, quam requirit ea, quam oppugnat, Hypothesis; in tractatu nempe de morbo

morbo Anglico, pag. 95. *propositionem sequen-*
tem, inter alias ejusmodi, tamquam oeconomiae
animalis naturae, ejusque cum regno vege-
tabili convenientiae aptissime respondentem in
medium profert; " An non corpora organica
" omnis generis animalium inclusa fuisse pote-
" rint primis suis paribus, decrefcentia secun-
" dum progressionis geometricae leges, vel eadem
" ratione qua fluxio secunda, tertia, et sic de-
" incept in primis suis fluxionibus, omnesque
" in suo fluente continentur ?" Secundum hocce
placitum quanta, Shavi doctissime ! debet esse
subtilitas organorum in animalculo ex. gr.
illo quod ab adulto animali tertium duntaxat
numeratur, proportione geometrica tanto minus
secundo, quanto secundum minus primo ? Quanta
debet esse particularum ejus fluida constituen-
tium exiguitas ab illo ipso, si sibi constare velit,
admittenda, qui spiritus animales ideo rejicit
 quod

quod putet nullum fluidum animalibus proprium subtile satis, secundum eas quae in nostro Systemate obtinent leges, generari posse, ut iis, quae spiritibus demandantur muneribus fungendis idoneum evadat? Nisi forte statuatur viva et vitalia animalcula absque fluidis consistere posse, exsuccos totidem et arentes sceletulos! Si vero ad centesimum usque animalculum ratiocinando progrediamur, quam stupendum accedet subtilitati augmentum? Usque adeo saepe contingit iis, qui vulgo recepta, tamquam explicatu nimis difficilia explodunt, in difficultates longe majores nec opinantibus recidere!

Secundo, si perpendamus ut materiam ipsam, ita etiam tempus esse infinite divisibile, ut in scholis demonstratur; sensusque nostros, et imaginandi vim non minus deficere in apprehendendo exiguo admodum temporis intervallo, ac

exigua

exigua admodum particula corporea; motus vero celeritatem tempore, et vicissim tempus motu mensurari; utique mirum non videbitur quod nos difficillime concipiamus motus voluntarii promptam, et pene instantaneam velocitatem fluidorum animalium interventu posse peragi; quum sensus nostri (unde imaginatio, et quilibet conceptus rerum corporearum, pendet) tam angustiis cancellis arctentur, natura autem in suis operibus vix ullis limitibus se circumscribi patiatur, nunc in magnis immensitatem, nunc in minimis subtilitatem omni conceptu humano superiorem moliens.

Quod ad postremam objectionis partem attinet, replico nervos alios sensificos esse, alios motores; nullamque bonam rationem assignari posse, propter quam unus et idem nervus utroque hoc officio fungi debeat. Neesse igitur non est

est

est secundum nostram Hypothesim spiritus per nervos eosdem contrariis directionibus, versus cerebrum puta, et musculum aliquem, uno eodemque tempore ferri. Hujus argumenti mentionem feci non quod validum videretur, sed ut eorum animis, qui in hisce rebus minus versati sunt, scrupulum illum eximerem: et, ut verum fatear, objector videtur non multum tribuere ejus validitati; nam quamquam in tractatu de Fibra eo usus fuerat, in libro tamen de morbo Anglico postmodum edito disertis minus verbis rem gerit.

Quarto contendit vir acutus talis fluidi naturam cum officiorum, quae ei tribuuntur, ratione male consistere: si enim tanta foret subtilitate praeditum, quanta iis obeundis par esset, debere simul esse adeo volatile, ut intra nervos contineri nequeat; sed eos vel penetrando et persfluendo,

vel

vel mollem et teneram eorum compagem rum-
pendo, vel dilacerando aufugiat, et avolet : ex-
emplumque adducit Hydropis, in quo, dicit hu-
morem multo crassiore per ipsos vasorum pa-
rietes magna copia perfluere : et spirituum ar-
dentium, quos ait ore haustos subito adeo nervos
afficere, ut eorum substantiam penetrare jure
consendum sit ; at nervorum liquidum oportere
esse saltem aequae subtile et penetrabile, ac sunt
ardentes spiritus. Si vero illud crassum adeo,
et iners, fixumque statuatur, ut nervis continea-
tur, nec eos vel perfluere vel disrumpere valeat,
certe tam velocibus functionibus, quam ei, posita
ejus existentia tribui debent, omnino impar et
ineptum fore.

Haec quamquam ingeniosa forte, et prima
fronte speciosa nonnullis appareant, rationi ta-
men minus esse consentanea me ostensurum spero :
etenim

d

Primo-

Primo; si fluidum nervorum sit admodum subtile, (quod libens fateor) nervi pariter fibris tenuissimis exilissimisque, sibi invicem accuratissime intertextis constant; et proinde lintei subtilis ad instar minime perfluunt, suisque liquidis continendis accommodantur.

Secundo; si canales molles tenerique admodum sint, motus liquidorum per illos etiam lenis est, nec incitator quam eorum cohaesio ferre possit; cum ab impulsu cordis, et arteriarum longissime removeantur. Et certe secundum eam, quam tuemur Hypothesim, sensatio peragi potest vix dimoto nervorum succo; nimirum resistentia percepta in sensorio communi facta ab impulsu objectorum sensibilium in extremitates nervorum, qui spiritibus pleni supponuntur, irruentium. Motui vero musculari excitando exiguum admodum

dum succi nervini quantitatem sufficere, cum minima nervo injuria illata, docet celebre Mariotti experimentum; quo demonstratur magnum pondus superari parva admodum liquidi per canalem tenerum et friabilem fluentis mole. Adde quod nervi membranis tenacibus a dura, et pia matre propagatis muniuntur.

Tertio, ut animales succi subtiles admodum fiant, necesse non est ut simul sint admodum volatiles. Hoc manifeste patet ex observationibus de ovo incubato factis, in quo sacculus pulli embryonem continens, vix microscopio prae parvitate conspiciendus, tener vero et mollis adeo, ut fluidi ad instar diffuat, albumine per incubationis calorem attenuato, et intra vasa sua recepto nutriatur, crescatque, absque vel dissipatione liquidorum, vel vasorum destructione.

Quod

Quod ad exempla duo attinet, quibus argu-
 mentum suum illustrare, et confirmare conatur
 vir egregius, responsum in promptu est; nimirum
 ad explicandam Hydropis naturam temere assu-
 mi vel penetrationem vel rupturam vasorum,
 utut hae causae tritae sint et decantatae. Ille
 enim morbus oritur a soluta sanguinis et succo-
 rum crasi imperfectaque et imbelli principiorum
 constituentium miscela, unde partes serosae, vel
 lymphaticae a reliquis nimis facile secedunt;
 adeoque in locis maxime extensilibus plus seri
 lymphaeve vasis inbalantibus apportatur, et
 accumulatur, quam exhalantibus absorbetur.
 Neque probabile videri spiritus ardentis in ner-
 vorum substantiam solidam (nam contendit eos
 cavos non esse) eam penetrando se insinuare
 posse, cum ii, quo sinceriores eo potentius, succos
 animales coagulent; fibrasque crispent, et con-
 tracti-

tractiores densioresque reddant : tantum abest ut eas, velut aqua spongiam, ingrediantur et penetrent. Multo verisimilius est eos operari motum liquidorum per nervos turbando : nisi malis statuere aetheris Newtoniani cum anima commercium spirituum ardentium, velut lupi in fabula interventu, impediri, irritumque reddi.

*His rite pensitatis et excussis, nam ulterius hac de re disceptare animus non est, tuo, vir acutissime, iudicio submitto, num cum objectore ex argumentis ab ipso prolatis satis firme concludi possit. “Opinionem de spirituum animalium
 “ existientia ejusdem esse farinae cum formis
 “ Aristotelis substantialibus, et Ptolemaico
 “ mundi systemate : puerisque et puerilibus Hy-
 “ potbesium conditoribus crepundiorum loco re-
 “ linqvendam ;” Nec ne ?*

Ante-

Antequam hanc materiam missam faciam, breviter de natura spirituum animalium inquirendum. Etenim quotquot autores me legisse memini, nec in praesenti sunt libri ad manum, minus de ea re satisfaciunt. Quin potius miror obviam quandam, et facilem ratiocinationem iis in mentem non venisse, quae est huiusmodi : Quum spiritus animales sint liquida omnium in corpore animato subtilissima, debent nervi ab iis solis ali et nutriti ; impossibile enim est canalem aliquem nutriri a liquore crassiore, quam ut eum ingredi possit. At vero omnes in corpore partes solidae ex nervis compactis et coagmentatis fabricantur, ut ex observationibus captis de pulli in ovo incubato, et humani embryonis incremento patet ; et quotannis in praelectionibus suis theoreticis confirmat Boerhavius. Ergo quicquid solidarum partium
 compo-

compositionem ingreditur fuit ante in nervorum liquidis. Quum autem eae, ut norunt Chymici, consistant terra, quae veluti basis est; oleo, et aqua, quae glutinis loco inservit; et sale quodam animalibus proprio, blando, neutro, quodque distillatione per retortam alcalinum, et volatile redditur, cum reliquis principiis intime misto et unito; utique sequitur spiritus animales omnia haec principia continere: ac proinde esse velut quintam, ut loquuntur, essentiam sanguinis et succorum reliquorum: cujus vehiculum est aqua, vel lympa purissima, mobilissima, fluxu per vasa, quae gradatim ex capacioribus augustissima, et ultra omnem imaginationem subtilia deveniunt, admodum attenuata; calore rarefacta; et vaporis potius, quam fluidi sensibilis naturam referente; quae simul imbuitur terra, oleo, et sale praedictis; itidem tenuissimis, maximeque elaboratis, et subactis, intimeque permistis; quae-

quaeque omnes sensus fugiunt, antequam propriorum canalium nutritione peracta, in substantiam solidam et consistentem tandem conversa sint. Unde quidem patet nec esse necessarium, nec erroris expers, spiritus hosce comparare cum particulis luminis, cum spiritibus urinosi, fermentativi, vel cum alio quovis liquore ab eo discrepante, quem modo descripsimus. Nec puto quidquam, vel in elementis geometricis evidentius ex datis sequi, quam placitum hocce exposita spirituum animalium existentia. Eritque illud non parvi usus ad illustrandam nostram de morbi Hypochondriaci et Hysterici naturam sententiam, ut infra videre erit.

Quod ut clarius fiat, observanda, et, si fieri possit, explicanda insignis illa, quae cerebrum intercedit, et ventriculum intestinaque, primae coctionis organa primaria, Sympathia et consensus.

fas. Hanc unusquisque in semetipso queat experiri. Quo enim quis cogitat intensius, reflexumque mentis actum vehementius exercet, eo caeteris paribus cibos ingestos coquit difficilius tardiusque. Et contra, quo quis animum a reflexione liberum magis habet, eo felicius citiusque. Videas fatuos, tardique et crassi ingenii homines, multum quotidie comedere et bibere, perfecte tamen digerere; licet vitam degant sedentariam, nec corporis mole, nec viribus caeteris antecellant: Ingeniosos vero, et prudentia graves viros, licet musculorum robore polleant, motuque satis magno agitentur, cruditatibus tamen in ventriculo coctionisque traditati esse obnoxios; dum caetera satis sani maneant. Quid igitur hac de re statuendum? An non verisimile est spiritus in cerebro factos non spernendum officium in alimentorum coctione prima praestare; in capite vero intensa meditatione retentos in ventricu-

lum et intestina minus fluere, pessimque imperfectam tardamque concinnare? Quia ventriculi et intestinorum fabrica non leviter videtur huic opinioni favere. Amborum enim tunica intimae proxima nervosa tota est, cui intima villosa dicta aequaliter extensa subjacet. Utraque tunicis exterioribus amplior deprehenditur, et in plicas, dum tubus alimentaris minus distentus est, corrugata: unde quidem improbable non est nervos illos in tunica intimae proxima consistentes suis emissariis hanc penetrantibus spiritus animales in ventriculi, et intestinorum cava eructare. Videtur itaque natura in locis hisce spiritus ipsos novis ingestis haud parva copia permiscendos effundere, ut promoveatur coctio; ut chylo fluor concilietur; et ut idem spiritibus jam coctis imbutus, et scatens eos in sanguinem reliquosque succos secum delatos iterum cerebro et nervis reddat: Sitque adeo circulatio quaedam

dam spirituum inter cerebrum et vias primas. Hoc eo magis est verisimile, quod natura aliorum viscerum et vasorum ope, moliatur omne fere succorum animalium genus cum chylo in viis primis, et reliquo ejus versus venam subclaviam itinere, commiscere; bilem nempe hepaticam et cysticam; succum pancreaticum; humores varios a ventriculi et intestinorum tunicis suppeditatos; lympham denique ex lymphaticis missam in vasa lactea, receptaculum chyli, et ductum thoracicum: eo nimirum proposito, ut ille humor in sanguinem brevi commutandus, succis animali inquilinis abundans, et quasi perdomitus, eo minus sanguini dissimilis et peregrinus, omnia enim peregrina sanguini immediate injecta fere lethalia sunt, reddatur. Eo inquam rationi magis est consentaneum et ipsos etiam spiritus, interventu nerveae et villosae tunicae, chylo in ventriculi, et intestinorum cavitate permiscendos

immitti. Nec huic opinioni adversatur Boerhavius, si quid tanti viri valeat autoritas, qui, fatente vel ipsa invidia, optime oeconomiam animalem intelligit.

Notata igitur, et quodammodo explicata cerebri cum ventriculo, & intestinis arctiore sympathia, et commercio; et spirituum a cerebro confectorum requisito ad primas coctiones perficiendas ministerio, illustranda proxime venit, et, quoad fieri potest, stabilienda propositio sequens, ut doctrina de morborum, quos tractamus, intima natura, causisque proximis clarior fiat et lucidior: Nimirum posita universali nervini systematis debilitate, si chylus et proinde sanguis ab imperfecta coctione alimentorum in viis primis crudior jugiter conflatus venis immittatur, liquida in vasis minimis fluentia (quaecunque ea demum fuerint, quocunque appellentur nomine,

nomine, nos spiritus vocamus, et nervorum ca-
 va permeare credimus) aquea nimis et tenuia,
 principiisque animalibus paucioribus praedita,
 et proinde effoeta, nimis mobilia et dissipabilia
 redditum iri.

Quae ut probetur, ex interiore physiologia
 observandum, in corpore animali (humano puta)
 complures esse canalium series diversae capaci-
 tatis liquidis diversae crassitudinis aut tenuita-
 tis recipiendis exquisite et speciatim accommo-
 datas, a vasis maximis, quae sanguinem rubrum
 ferunt, supputando, ad ea usque, quae fluida om-
 nium in corpore subtilissima sola admittunt, qui
 nostra sententia nervi sunt. Et quo quis curio-
 sius oeconomiae animali rimandae operam dede-
 rit, eo majorem earum esse numerum credet.
 Boerhavius audiivi dicentem (fortasse υπερβο-
 λικως) non male subducturum rationem eum,
 qui

qui plusquam mille ejusmodi statueret. Multiplices hi tubulorum ordines ita sunt comparati, ut crassiores liquidorum partes, quae in vasa gradu proximo exiliora prae magnitudine propelli nequeunt, per venas arteriis suis capacitate respondententes in amplos satis canales revehantur. Et sic a capacissimis ad angustissimos unaquaeque series continet liquoris speciem tenuitate vel spissitudine tubulis suis convenientem; tenuiorem nempe illo, quod in ordine proxime ampliori, spissiore vero illo, quod in proxime exiliori fertur. His positis, expendamus quid sanguini crudo (id est minus quam par est cocto) multiplicibus hisce tubulorum ordinibus jugiter immisso continget; qui effectus ab iis, quae in sanitate fiunt, discrepantes se prodeunt. Humores animales extra morbos acutos (nam cum de his agitur alius est sensus tum cocti, tum crudi, cui describendo immorari non

est

est hujus loci) coctos apello, qui ex ingestis, superata propria indole, vi viscerum vasorumque in naturam animale[m] perfecte mutatis tales conficiuntur, quales per omnia corporis vasa rite fluere queant, variosque humores variis usibus animalibus destinatos, bonos et sanos, propriisque muneribus obeundis aptos dare. Contra crudi vocantur, qui debili virium coctricium actione imperfecte mutati, et animali naturae minus assimilati ingestorum, ex quibus constantur, indolem nimis retinent; adeoque in easdem, ac ipsa ingesta, degeneraciones spontaneas sunt proclives; unde in corpore animato alia necesse est suppeditari liquida, atque requiruntur ut functiones recte peragi queant, sanitasque conservari. Succorum animalium vehiculum primum est aqua mera elementaris: quae quidem per se spectata simplex est, neque mutabilis

lis secundum sua elementa *, saltem ulla vi, quae in corpore animali queat exerceri ; estque eadem in omnibus corporibus organicis, tam plantis quam animalibus. Solae igitur particulae ab aqua hac diversae, quas heterogeneas uno vocabulo postmodum vocitare liceat, in praedictis succis eas subiére mutationes, quibus ex peregrinis inquilini facti sunt. Harum mutationum primarias quasdam hic loci memorabimus, eas duntaxat seligentes, quas propositioni quam probandam suscepimus illustrandae, & stabilis conductae existimamus ; conclusionem qua possumus ratiocinii severitate elicitori. Primum igitur particulae succorum animalium heterogeneae aqueo suo vehiculo permistae et implicitae, viscerum, vasorumque actione, admodum attenuantur, et comminuuntur. Hoc ex eo manifeste patet, quod homo sola farina cereali

* Vide Boerhav. Chemiam.

reali, & aqua nutriri, et sustentari possit. Nimirum crassiusculus ille pulvis sola aqua dilutus ita in corpore animali maceratur, solvitur, atteritur, et comminuitur, ut inde liquores conficiantur omnibus, vel exilissimis, corporis vasibus permeandis idonei. Eaedem item fluidiores redduntur, et ad motum, fluxumque aptiores. Hoc evidens fit exemplo modo allato. Ex frumenti polline, et aqua fit sanguis ruber; qui constat ex globulis rubris sero innatantibus, qui singuli in sex globulos separatim pellucidos resolvuntur: Ergo ex eodem polline et aqua sphaerulae rotundantur, et expoliuntur, quales ante in ingestis non exstiterant, canalibus conicis cylindricisve permeandis optime accommodatae. Porro in minorem etiam molem compinguntur, et densiores fiunt, et ponderosiores, quam fuerant ante coctionem celebratam. Hoc evincitur ex sanguinis gravitate. Homo ex solo lacte ovillo,

vel bubulo ali potest, et sanus, alacerque agere. Sed ex accuratissimis experimentis summi pariter philosophi, et medici Jacobi Jurin *, sanguis humanus lac bubulum (quod serum ejusdem sanguinis pondere ad amissim aequat) superat gravitate parte circiter quinquagesima; sanguinis autem crassamentum idem lac excedit fere decima. Quum igitur sanguis ruber, ejusque imprimis crassamentum lac bubulum unde totus conficitur pondere notabiliter superet, videtur tuto posse concludi posse multas particulas, quae sanguinis compositionem ingrediuntur, organorum corporis animati efficacia in minorem compingi ambitum, densioresque reddi. Sed si haec redargutioni videantur obnoxia, rem paulo accuratius expendamus. Omne animal lac producens (inter quae homo) lacte intra proprium corpus confecto nutritur †: siquidem chylus in viis primis ex ingestis

* *Philosoph. Transact. No. 163.* † *Vid. Boerhav. Chemiam.*

gestis praeparatus, postquam venae subclavae infusus cor, et pulmonem penetraverit, fit lac, et tale revera in corpore existit, sive a reliquo sanguine glandulis uberum separatur, sive non: nimirum, ut ex chylo lac, ita ex lacte sanguis concinnatur. Chylus ipse nec sincerus, nec tanta copia potest haberi, ut ejus pondus certo explorari queat. Si hoc fieri possit, nullus dubito quin lacte humano levior deprehenderetur. Lac autem humanum quam potui curatissime examinando, inveni ipso sero sanguinis puro et limpido notabiliter levius, videlicet ducentesima ad minimum parte. Sed ex hoc lacte totus sanguis, tum serum, tum crassamentum, conficitur; nec aliud quidquam notatu dignum ei componendo impenditur; totumque ipsum lac in sanguinem convertitur. Ergo organorum energia plurimae liquidorum animalium particulae densiores, et ponderosiores, quam antea fuerant, redduntur. Denique quum homo

vario alimenti genere vescatur, multaque ingerat, et rite concoquat, quae extra corpus difficulter admodum misceri intime queant, carnes nempe, pisces, ova, panem, butyrum, caseum, oleum, &c. unumquodque autem animale liquidum aequabile sit, uniusque modi; manifestum est particulas singula liquida constituentes, vi organorum vitalium, permisceri quam penitissime, heterogeneis tum inter se mutuo, tum cum fluido suo vehiculo arte unitis, et quadam cohaesionis vi junctis manentibus. Quum igitur hae mutationes ingestorum vi corporis animati peragi debeant, ut singuli succi boni fiant, et sanitatis functionibus rite obeundis idonei; et quidem certo gradu, qualis corporis cujusque singularis constitutioni exquisite conveniat; rectae rationis legibus consentaneum est inde inferre, mutationes eas imperfecte fieri in iis corporibus, quorum virtus concoctrix debilitata est, et imminuta;

minuta ; id est particulas succorum in istiusmodi corporum canalibus fluentium aequo minus attenuari, et comminui ; rotandari, et expoliri ; compingi, et densari ; minusque intime inter se misceri, et uniri. Ponamus igitur cruditatem humorum modo definitam cum nervini systematis universali debilitate in uno eodemque homine conjungi, contendo inde futurum, ut liquida in vasis omnium exilissimis fluentia nimis aquea et tenuia, principiis animalibus paucioribus praedita, et proinde effoeta, nimis mobilia et dissipabilia reddantur. Quod probare aggredior modo sequenti. Quum nervinum systema, quod motus muscularis in animali corpore principium et fons est, debilitatum supponitur, cordis systoles et arteriarum proinde diastoles (haec enim illi proportionata est) inertius languidiusque exercebitur ; humoresque ideo lentius, tardiusque per vasa omnia propellentur. Verum non solum

vis urgens, sed et sanguinis quoque momentum imminuetur, utpote qui propter coctionis defectum minus aequo densus, et ponderosus conficitur, ut supra demonstratum est. Porro propter crudam, quae supponitur, sanguinis indolem, plurimae ejusdem particulae non satis attenuatae seu comminutae, nec satis rotundatae seu laevigatae, fluxui per vasa exilia non satis reddentur idoneae; majoremque facient resistantiam impellenti potentiae; qui tertius imminutae propulsiois humorum fons. Interea vero, quum particulae heterogeneae sanguinis, succorumque inde derivatorum, propter vires coëtrices labefactatas, debilius tum inter se mutuo, tum cum fluido suo vehiculo commistae sint, et unitae; ab eodem ipsae nimis facile poterint separari. Hinc fiet, ut quoniam succi per multiplices canalium series ordine decrescentes agi debent, cum ad vasa omnium subtilissima ventum erit, vehiculum aque-

um particulis suis heterogeneis nimis spoliatur ; quae frequentes nimis manebunt in iis tubulis, qui inter maximos et minimos sunt medii, utpote aequo minus fluxiles ; debilius propulsae ; et a vehiculo suo nimis facile separabiles. Hinc ultima et tenuissima vascula liquidis implebuntur, quorum vehiculum nimiam habebit proportionem ad partes heterogeneas ; adeoque ipsa erunt aquea nimis, et tenuia ; principiis animalibus paucioribus praedita (particulae enim heterogeneae sunt principia animalia non vehiculum aqueum) et proinde effoeta, nimis mobilia, et dissipabilia : quod probari oportebat.

Antequam ulterius progrediamur, quaedam ad praesens argumentum spectantia notabimus scholiorum loco. Primo, sive nervi cavi sint, sive solidi ; sive spiritus animales dicti existant, sive nulli sint ; aliquis certe erit hujus Theore-
mat

matis usus. Quum enim multiplices esse vaso-
rum in corpore humano series ordine decrescen-
tes satis constet, nutritionemque solidorum sta-
minum in vasculis minimis perfici ; inde videre
est ex succis crudis, debiliter propulsis, fibras
laxas, imbelles, nimis humidas parumque elasti-
cas aedificari. Secundo, si nervi cavi sint, et spi-
ritibus permeentur, utique cerebro, si cui ali-
corporis parti, speciatim applicari debet eadem
argumentatio. Quum euim cerebrum, secun-
dum hocce placitum, sit viscus fabrica sua glan-
dulosa liquorem omnium in corpore subtilissimum
a sanguine illuc apportato segregans et sejun-
gens, debent esse ibidem plurimae vasorum se-
ries, a maximis numerando, quae rubrum san-
guinem admittunt, ad ultima et exilissima emis-
saria seu nervos. Ergo spiritus cerebri, modo
tales dentur, postis quae supra dicta sunt,
aqueos nimis et tenues, pauperes effoetos, nimis
mobiles

mobiles et fugaces fieri necesse est. Denique haec omnia ita concipienda sunt, ut motus circulatorii impedimenta in iis vasculis fieri putentur, quae tum sanguinem rubrum, tum serum sanguinis ferentibus tenuiores sunt et exiliores: Etenim si quacunque de causa, in majoribus hisce canalibus obstructio notabilis consisteret, continuo excitaretur inflammatio, vel febris, propter cordis et arteriarum vim fortiter satis ibidem exercitatum. Nec necesse est ut eae succorum imperfecte coctorum particulae, quas vascula exilissima non pertingere docuimus, quiescere prorsus, et stagnare supponantur, cum singulis arteriarum ordinibus suae respondeant venae, quibus quae prae magnitudine in vasa exiliora trudi nequeunt, in amplos satis canales sanguini rubro denuo reddendi revehantur. Quoniam vero tales particulae segnius per canales suos promoveantur, aequo majorem facient resistentiam im-

capitolo

g

pellenti

pellenti vi; vasa illa, in quibus morantur distendendo reliqua compriment, et proinde aequabilem succorum per omnes tubulorum ordines distributionem turbabunt; visceris sui functiones laedent; et obstructionibus ibidem confirmandis fundamenta ponent.

Praemissis quae clarioris doctrinae gratia praemittenda censui, institutae brevitatis ratio jam postulat, ut sententiam nostram de morborum hypochondriacorum et hystericorum natura, causisque proximis, abjecta cunctatione, declararem. Ea autem hunc in modum se habet. Affectus hosce, cum constantes sunt et diuturni, (nam de insultibus transitoriis vel in viris, vel in mulieribus, quorum intervalla ab omni tali labe libera sunt, hic non agitur) inde oriri statuo, quod cerebri nervorumque ab eo derivatorum compage laxa, imbelli, minusque energetica et

elastica

elastica existente; nervorumque simul liquido aqueo nimis, pauperi et effoeto; alimentorum in viis primis coctio mendose et imperfecte peragatur, propter insignem illam Sympathiam cerebri cum digestionis organis supra expositam; quaecunque demum ejus causae fuerint, sive quas nos tamquam vero maxime similes indicavimus, sive aliae: Unde chylus, adeoque sanguis, et reliqui ab eo derivati humores crudi quodammodo et degeneres conficiantur necesse est; sed subtili nonnumquam adeo vitio, ut vix vel in viis primis, vel in vasorum majorum systemate queat persentiri. Imprimis vero debent ipsi spiritus inde depravari; tum quia, uti nos credimus, hi vapidi et inertes in ventriculi et intestinorum cava fluentes pepsis imperfectae autores fuerant, et proinde chylo et sanguini affusi culpabiles cerebro et nervis denuo reddendi sunt; tum quia, propter generalem succorum crudita-

tem, iidem aquei nimis et pauperes, ut supra docuimus, conflantur : si rejiciatur causa prior, tamquam incerta nimis et precaria, admittenda mehercule omnino posterior. Spiritus igitur degeneres in cerebri cortice jugiter separabuntur; et alimentorum in viis primis coctio imperfecte jugiter; et mendose exercebatur: et quo haec mendosior et imperfectior, eo spiritus magis degeneres fient; eoque laxior et imbecillior evadet cerebri nervorumque tonus; quia cerebrum et nervi ab his solis nutriuntur, iisdemque perpetuo alluuntur, penetrantur et macerantur: Quo vero tum cerebri nervorumque tonus, tum spirituum crasis magis corrumpatur, eo rursus imperfectius alimentorum digestio procedet. Porro, quum supra demonstratum fuerit posita humorum cruditate generali, et nervorum debilitate, particulas succorum heterogeneas minus quam par est attenuatas, minus politas et rotundatas, minusque

minusque compactas et densatas, nimis magna
 copia in iis vasculis, quae inter amplissima et
 exilissima mediae capacitatis sunt, morari, ut-
 pote tum ad motum fluxumque ineptiores, tum
 debilius propulsas; adeoque in visceribus, quae
 permeant, obstructionibus concinnandis viam ster-
 nere, eorumque functiones laedere; quo crudior
 erit succorum indoles, eo in visceribus chylo confici-
 endo famulantibus, hepate puta, liene, pancreate,
 glandulis mesentericis, aliisque obstructiones cre-
 briores fiunt et pertinaciores; eoque ipsa inepti-
 tiora redduntur quae bono chylo faciendo debi-
 tam opem ferant: et vicissim quo crebriores et
 magis confirmatae sunt hae obstructiones, eo
 crudior fiet chylus, utpote eo majori viscerum
 memoratorum efficaciae parte privatus. Pari
 ratione iisdemque de causis obstructiones etiam
 in cerebro fiunt necesse est, quae quo majores, eo
 spirituum bonorum ibidem separationi magis ob-
 stabunt

*stabunt: et vicissim quo peiores spiritus in cerebro
 secernuntur, eo erit viscus illud obstructionibus
 magis obnoxium, propter succorum cruditatem
 a statu morbofo nervorum et spirituum penden-
 tem. Haec itaque omnia vitia, videlicet laxa
 cerebri et nervorum debilitas; aquea nimis,
 pauper, effoeta, nimis mobilis, nimisque fugax
 et dissipabilis spirituum animalium indoles; de-
 pravatum coctionis alimentorum in viis primis
 exercitium; succorum cruditas; viscerum chylo
 faciendo inservientium, ipsiusque cerebri obstruc-
 tiones, ab inaequabili liquidorum per multiplices
 canalium series propulsione exorientes; haec
 inquam vitia, quum connexa invicem sint, et
 concatenata, labente tempore quasi per circu-
 lum augebuntur: omniaque aegro in pejus ruent,
 donec morbus ad $\alpha\pi\mu\mu$ pervenerit. Quibus
 si insuper adjiciatur aliqualis succorum acrimo-
 nia nata ex spontanea degeneratione propter in-
 gesta*

gesta imperfecte animalis naturae assimilata, et indolem propriam nimis retinentia, utique habebuntur principia, quibus omnia morborum hypochondriacorum et hystericorum symptomata, me judice, commode, et absque ulla inflectione aut detorsione, quousque hodie perspecta est oeconomia animalis, explicari et resolvi queant.

Longum nimis esset, illustrissime vir, et alienum a proposito nostro qui tractatum justum non molimur, numerosa, quae in hisce morbis conspiciuntur, phaenomena hic loci sigillatim expendere, et cum modo tradita explicatione comparare. Uberem eorum catalogum secundus poematis liber exhibet; in quo nonnullorum etiam solutio theoretica proponitur: reliqua pleraque ibidem recitata lector quisvis in hujusmodi rebus modice versatus, ex principiis supra positis haud magno negotio ipse deducere poterit. Nunc autem

tem

tem aliquot duntaxat morborum, quos tracto proprietates, quibus eorum natura plenius illustratur, speciatim considerabo: obiterque autoris saepius supra laudati theoriam ad eosdem spectantem, si non aliqua ex parte erroneam et falsam, imperfectam saltem esse, et supplemento egere ostendam. Quibus factis, literas hasce, quae in majorem quam putaveram molem crevere, claudam et obsignabo.

Hypochondriacos et hystericas, si confirmata fuerit labes, morbi acuti, sive epidemici, sive intercurrentes rarius aggrediuntur. Hoc ex eo fit, quod in illis fibrae laxae debilesque sint, succique crudi, motusque humorum languidior, atque adeo minor calor corporis summatim considerati quam in sanitate: Contra in hisce liquida exaltentur fibraeque rigescant ultra sanitatis modum, majorque calor in corpore exoritur.

tur propter validiorem humorum per vasa propulsionem. Sunt igitur morbi, quos tracto, acutis ex diametro oppositi. Propterea fit ut fortior causa requiratur iis producendis in hypochondriacis et hystericis, quam in perfecte sanis, quoniam ab extremo in extremum difficilior et operosior est transitus. Quo spectet aphorismus ille Hippocratis, " Qui acidum ructant " morbo laterali non tentantur."

Si vero morbus febrilis nervorum debilitate laborantes invaserit, feliciterque superetur, cerebrum et nervos firmiores, quam prius fuerant, plerumque relinquit, morbumque prius infestantem vel tollit, vel minuit; eoque potentius benignum illum effectum producit, quo acrior fuerit et vehementior. Etenim velox et validus humorum per vasa et viscera motus paucorum dierum spatio celebratus aequipollet forti et diu-

h

turno

turno exercitio : et proinde, si viscera omnia sana relinquat, debet fibras minimas, particulas earum fortius compingendo, robustiores et rigidiores, magisque elasticas, quam antea fuerant, reddere ; adeoque cerebri nervorumque tonum firmare, eadem prorsus ratione, qua validum exercitium parem effectum in operariis quotidie producit. Porro viscerum obstructions minus pertinaces motu febrili poterunt reserari ; (accedente imprimis temperata, et humida victus ratione, quae febricantibus, ut plurimum, adhiberi solet, et debet) et sic una ex primariis morbi prioris causis subtrahi. Nec solae febres continuae nervos roborant, verum etiam et intermittentes ; quae proinde, si hypochondriacos hystericasve occupaverint, ocys abigendae non sunt ; sed suo genio, quantum aegri vires ferendo sunt, relinqui. Quo enim diutius duraverint, si tandem aeger convalescat, eo firmiter

ence-

encephali systema concinnant, ut non raro observavi. Unde saepius animum subiit credere, quod si certam tutamque methodum calleremus inducendi tertianam vel quartanam febrim, multum proficeremus in iis morbis curandis, qui a nervorum, et spirituum imbecillitate pendent. Olim legi, sed quo in libro memoria excidit, ficus quasdam in exteris regionibus nascentes talem effectum praestare, quae propterea febriferae dicebantur; quid veri subsit nescio.

Morbus, cui illustrando incumbimus saepe cum aetate sponte fugit, et consenescentes deserit, observante Hippocrate*. Etenim gliscente senectute fibrae nervique omnes aridiores, et rigidiores, quam antea fuerant, paulatim redduntur.

h 2

tur.

* Vide tres insignes locos in libro de morbis secundo; quorum primus incipit, Morbus siccatorius, sectione LXIV: Secundus, Morbus ructuosus, sectione LXVII: Tertius, Morbus niger, sectione LXXI Editionis Vanderlinden.

tur. Quum igitur humida debilisque staminum laxitas sit primaria horum affectuum causa; seniumque eo suapte natura tendat ut eam laxitatem superet, utique mirum non est, quod multi hypochondriaci et hystericae, vergente aetate, absque notabili auxilio vel victus, vel medicamentorum, melius indies agentes tandem omnino sani evadant; quando nimirum ea, quae perpetiuntur, mala minora sint commodo, quod crescens aetas adfert.

Si vero morbus in vergente aetate constitutos deseruerit, iidem cruda, quod ait poeta, viridique, senectute postmodum fruuntur; et longaevi plerumque fiunt. In morbo enim, ut supra est ostensum, liquida in minimis vasis fluentia sunt tenuiora magisque aquea quam in perfecta sanitate. Ergo vasa minima ejusmodi fluente jugiter irrigata et repleta diutius aperta manebunt,
quam

quam mansura essent, si abfuisset morbus. Quum autem senii ratio ea sit, ut multa vasa exilissima sibi invicem appressa oblitterentur, et concrecant in fibras solidas et impervias, manifestum est senectutem in hisce affectibus protelari. Videre itaque est hypochondriacos hystericasque, sine morbis suis tandem triumphaverint, illa saepe aetate, qua senescunt reliqui, juveniles revera agere; sensuque tam internos, quam externos (praecipue visum) vividiores et acutiores retinere; seroque tandem senes factos grandaevos mori. Quam quidem pulcherrimam observationem fateor me erudito, ut experto viro saepius laudato debere.

Verum, ut aperte agam, videtur ipsa illa observatio cum ejusdem autoris theoria parum feliciter congruere. Siquidem ille in libro de eadem materia speciatim conscripto succorum viscidita-

tem

tem et acrimoniam fibrarumque laxitatem perpetuo incusat, tamquam horum morborum causas primarias et fundamentales; illosque in pathematis hisce semper tenaces nimis, et viscidos esse pronunciat, nisi forte in extremis aegritudinis stadiis, ubi viscere aliquo nobili corrupto, hectica sanguini reliquisque humoribus labes superinducta crasim eorum frangit, et dissolvit. Si vero succi omnis generis, tum qui in vasis majoribus, tum qui in minimis exilissimisque circumfluunt, (nam nusquam distinguit, absolute ubique et generaliter loquens) viscidi nimis sint, et tenaces, qui poterit senectus a morbis hisce protelari? An humorum spissitudo universalis, et ad canales minimos permeandos tarditas, quae una, et quidem primaria est causarum senium producentium, senio arcendo symbolum conferet? An succorum omnium viscositas nimia oculi pelluciditatem, visusque acumen, imaginationem vividam et versatilem

*satilem, memoriam firmam et expeditam, artus
 denique flexiles agilesque conservare possit? An
 vasa minima ideo tardius in fibras solidas et
 impervias concreverint, quod liquida omnia per
 plures annos aequo crassiora facta tubulis suis
 ingrediendis transeundisque ineptiora evaserint,
 aptiora vero quae eos collapsos, vel compressos
 coagmentari sinant, vel una cum iis in consisten-
 tia, et imperforata stamina coeant, et conglu-
 timentur? Utique deberet potius senectus prae-
 ter naturae modum praecox inde concinnari:
 et superato morbo, quantumvis perfecte, senium
 mehercule longius removeri nequiret, quam si
 sanus per omnia mansisset homo. Posita enim
 generali succorum visciditate, nulli possent tu-
 buli manere aperti post diutinam talis viscidi-
 tatis durationem, qui, si haec abfuisset, coalu-
 isent; multi vero, sanitate tandem restituta,
 penitus, et extra omnem reserationis spem occlusi,*

et

*et impervii concrevissent. Ne vero temere nimis et ambitiose, utpote uno tantum argumento fretus, tanti nominis viro obsistere videar, per-
mitte quaeso, humanissime Shavi ! ut rationes quasdam alias, quae in id impulere, longiuscule persequar; eademque libertate proponam, qua ille suas contra vetustimum illud, et ab omnibus fere medicis receptum dogma de spirituum animalium existentia adornatas in medium protulit.*

Hanc veniam petimusque damusque vicissim.

Primum igitur, merito dubitari potest, num in iis, quos tractamus affectibus liquida illa, quae canales majores adimplent semper tenacia nimis, et viscida fiant, etiam extra ultima eorum stadia de quibus supra, nec ne. Quamquam enim concederetur in hypochondriacis hystericiisque victu pleno, lauto, opiparo, in quo multum semper pinguis est, et glutinosi, quotidie

uten-

atentibus, sanguinem, succosque immediate inde
 separatos tenaces nimis et viscidos deprehendi ;
 quoniam huiusmodi ingesta vi coëtrice, quae in
 morbis hisce semper debilior est, domari, pro-
 priamque naturam deponere renuunt : quamquam
 etiam concederetur majorem affectorum partem
 istiusmodi dieta vel etiamnum vesci, vel olim
 antequam aegrotarent vesci solitam ; Sympto-
 mataque eo, caeteris paribus, molestiora, et
 acerbiora percipi, quo cibi potusque pleniores
 meracioresque ingeruntur, utpote concoquente
 facultate eo minus domabiles ; adeoque plero-
 rumque, ut se res habent, hypochondriacorum
 et hystericarum gravius laborantium sanguinem
 venis eductum spissum nimis, et viscosum con-
 spici : quamquam haec omnia concederentur, ni-
 bilominus tamen fatendum, nonnullos diversam
 plane victus rationem inire, semperque iniisse, qui
 tamen tali labe immunes non sunt. Multae puellae
 i potibus

potibus aquosis theae et coffeae sese ingurgitan-
 tes, carne solidisque escis parcissimis utentes,
 summeque abstemiae, symptomatibus tamen hy-
 stericis iisque molestis admodum et pertinacibus
 plectuntur. Unde misellis hisce succorum visci-
 ditas? Annon harum cruor venis emissus dilu-
 tus saepe, pallidulus, grumosa parte pauca,
 serosa multa fluidus nimis deprehenditur? Mu-
 lieres non paucae, imo pleraque hystericae men-
 sium fluxu immodico periodice exhauriuntur;
 et quo copiosior ea profluvies, eo magis exacer-
 bantur cerebri et nervorum mala. At certe
 vasorum sanguiferorum vacuatio nimia sangui-
 nem tenuiorem et aquosiore, non viscidiorum
 tenacioremque reddit. Partus laboriosus, et
 quae inde sequuntur haemorrhagiae, et fluxiones
 plurimas foeminas prius mediocriter sanas hy-
 stericæ affectioni cruciandas traducunt. Sed
 credibile non est puerperam, cui deplentur mul-
 tiplici

tiplici fluore canales, quaeque per plures septimanas victu tenui, et temperatis sorbitionibus decumbens alitur, succos viscidiores, quam ante habuerat, nancisci. Denique, ut de viris aliquid addam, nonne saepe mercurius iis symptomata ad malorum hypochondriacorum classem omnino referenda inducit? Videatur historia, quam tristissimam de seipso narrat FULLERUS Medicinae Gymnaasticae autor. Annon post ptyalismum pleniorum absolutum, et profligatum inde penitus morbum venereum, etiam repletis demuo vasis, viribusque instauratis, imbellibus non raro nervis et spiritibus adeo languet homo, ut nequeat credere se persanatum esse; sed inani jugiter metu torqueatur, ne recurrat morbus, teste clarissimo Joanne Friend? At certe, vel ipsius, cum quo disputatur, sententia, Mercurius sanguinem reliquosque, quos attingit, succos attenuat, solvit, et fundit. Quum igitur causae

quaedam morbis hypochondriacis hystericisque
viam sternant, quae sanguinem caeterosque hu-
mores adeo non viscidiores tenacioresque red-
dunt, ut revera dissolvant et tenuent; videtur
sequi legitima conclusione eorundem tenacita-
tem, utcunque saepe in Pathematis hisce repe-
riatur; semper tamen (etiam extra ultima eo-
rum stadia supra memorata) locum non ha-
bere; et proinde iis essentialia, si accurate ve-
limus loqui, habenda non esse.

Secundo; non pauca sunt morborum, de qui-
bus agitur, phaenomena constantissima, quae
generali succorum lentori, et visciditati adeo
non congruunt, ut toto, quod aiunt, coelo distent.
Hujusmodi sunt promptus nimis et exquisitus
doloris et voluptatis sensus; cogitatio velox et
versatilis; impatientia; affectus levibus causis
excitabiles; inconstantia; ingenium acre et
tenetrans;

penetrans; aliaque similis notae. Quid quaeso commercii, quid affinitatis interest inter haec, et inertem hebetemque, et proinde minus mobilem succorum omnis generis visciditatem? Respondebitur fortasse secundum laudati viri mentem haec ex eo produci, quod stamina minima, seu nervi in hisce morbis ita sunt comparati, ut minutis vibrationibus, tremulisque motibus levi nimis de causa cieri queant, vel aetheri Newtoniano, oscillationum earum causae immediatae, ut ipse sentire videtur, facilius, quam par est, morigerantes, vel succorum eos undique ambientium et alluentium acrimonia vellicati, et in tales reciprocationes acti. Sed responsum hocce, quo congruenter cum authoris nostri sententia, melius excogitare non possum, facili negotio retunditur et profigatur. Etenim cum solida stamina in morbis hisce aequo laxiora, minusque elastica ipse statuatur, omnesque consentiant, qui fieri potest

test

*test quacunque de causa, ut ea facilius in motus
 oscillatorios incitentur, quam si sana, id est ten-
 sa magis, magisque elastica essent? An chorda
 musica quo laxior ei vibrationibus minutis iter-
 andis aptior? An minuta elasticitas majoris
 elasticitatis effectus exhibere queat? Aether
 certe Newtonianus, qualiscunque demum ille fu-
 erit, neutiquam poterit hoc praestare. Haec
 certe mira esset ejus proprietas, qualisque om-
 nia Materiae subtilis Cartesianae miracula
 longe transcenderet, et superaret. Sed pudet his-
 ce diutius immorari. Quod ad succorum acri-
 moniam attinet, non negarim eam, affectus quos
 investigamus, si notabili saeviant gradu, semper
 comitari, quoniam languente facultate coëtrice,
 et torpescente motu, humores animali naturae
 imperfecte assimilati, et ingestorum naturam nimis
 retinentes, spontanea plus minus vitia contrahunt;
 adeoque scorbutus cum iis, si radices altiores ege-
 rint,*

rint, numquam non complicatur. His tamen non obstantibus, probatu facile est Phaenomena supra memorata a succorum acrimonia non produci, tamquam a causa specifica, et adaequata. Etenim ea in ipsis morborum, de quibus agitur, initiis apparent, ubi acrimonia insignis esse nequit, nec aliis notis evidentibus se prodit. Contra vero, in scorbuto primario, rheumatismo, lue venerea, phthisi purulenta, etiam gradum proveciorem adeptis, in quibus summam esse succorum acrimoniam omnes medici fatentur, vel non omnino conspiciuntur praedicta symptomata, vel non ita magna sunt, saltem non ita constanter iis adhaerent. Ergo non debent succis acribus tamquam causae praecipuae imputari. At certe a generali humorum lentore, et ad motum tarditate deberent potius contraria produci. Quum enim ea, de quibus hic est, phaenomena velociore mentis actiones, vel passiones demonstrent,

strent, velociores etiam motus corporeos iis respondent, quamdiu anima cum corpore unitur, postulant.

(Ex iis, quae jam dicta sunt, si nos rationem recte subducimus, concludere licet theoriam in tractatu de morbo Anglico traditam sequentibus laborare incommodis. Primo quum autor succos in hisce affectibus (absolute et generaliter loquens) semper viscidos nimis et tenaces esse pronunciet, ultimis stadiis exceptis, si intelligat succos omnis generis, tum eos, qui in vasis maximis, tum qui in minimis continentur, falsum asserit, nisi falsa sit illa propositio quam me supra demonstrasse puto. Si vero eos tantum humores intelligat, qui majores canales implent, et qui vena secta educi queunt sensibusque obijci, utique parum accurate agit hos ab illis non distinguens: tum praetermittit indicare nimiam tenui-

tenuitatem liquidorum vascula exilissima permeantium, quam morbis hisce propriam esse docui. Porro dubitari merito potest num illi ipsi succi, qui in majoribus tubis circumfluunt, in hisce pathematis semper nimis spissi sint nec ne, etiam extra ultima eorum stadia; dubitandi causae jam traditae.

Haec fere sunt, vir celeberrime, quae de morbis hisce in Britannia nostra adeo frequentibus in praesenti dicenda habui; quibus tum quaedam breviter et obscurius in tractatu metrico suggesta illustrari possent, tum placita nostra cum aliorum opinionibus pugnancia defenderentur. Olim forte, modo vitam et vires Deus dederit, nec ampla satis observationum supellex defuerit, eandem materiam fufius retractabo. Tu interea, pro humanitate tua, et suavissimis moribus, compendiarie et defunctorie haec

lxxiv

aequus facilisque accipe; et quo haëtenus ingenii pollens acumine, qua eruditione multiscia instructus, qua constanti diligentia perseverans, quo denique ardore commoda humana promovendi flagrans, rempublicam literariam auxisti, iisdem artes et scientias, medicinam imprimis, Verulamii tui vestigiis insistens amplificare feliciter, quod facis, perge!

*Dabam Regioduni ad Hullam,
calendis Juniis anni 1738.*

NEURO-

NEUROPATHIAE

LIBRI TRES.

POEMA MEDICUM.

NEUROPATHIAE

LIBER PRIMUS

CASTA animi Pallas; purae rationis ama-
trix ;

Incola sanctorum cordum ; Jovis omnipotentis
Progenies ; quae frugiferas mortalibus artes,
Dulciaque humanis adfers solatia rebus :
Quae fida errores delusae infomnia mentis 5
Fucosa verum specie referentia pellis :
Quaeque hominum genus a recti regione, bonique
Deflectens, palanisque tuo regis inclyta ductu ;
Ac tutum per iter regna ad felicia portas :
Huc ades audaci aspirans pulcherrima coepto ! 10
Morbum etenim obscurum versu illustrare Latino
Aggredior ; miseros torquet qui saepe Britannos ;

A

Angli-

Anglicus unde etiam affectus perſaepe vocatur ;
 Qui cerebrum diae ſedem rationis, et ipſos
 15 Inſtrumenta voluptatum, ſaevisque doloris
 Occupat imprimis exilia ſtamina nervos ;
 Inde omnes animi vires ſternenſque domanſque.
 Quo magis arride noſtris conatibus aequa !
 Dum quibus horrendae peſtis tribuatur origo
 20 Seminibus : qualis morbi natura profundi :
 Quam varias fallax ſpecies, vultuſque minaces
 Induat : et quid opis promittant arte medentes
 Eruere ; et fidis praeceptis tradere nitor :
 Ex caſtis ſophiae penetralibus omnia promens.

25 Tu qui carminibus noſtris, *Lantone*, ſolebas
 AEquior eſſe ; decus gentis columeque vetuſtae :
 Cui pietas, et priſca fides ; animuſque Britanno
 Dignus ; et in tantis opibus moderatio rara ;
 Grandiaque ingenium capiens, facundaque lingua :
 30 Qui nive candidius pectus geris ; et bonitate

Extenſa

Extensa genus humanum complecteris omne :
 Ne medicum Arctoi vatis contemne laborem !
 Quo tibi dilectis concivibus utilis esse
 Nititur ; aerumnasque aegris depellere magnas
 Corporibus, quae suffundunt foedantque nigrore 35
 Vitam omnem, miscentque veneno gaudia quaeque.
 Sic, *Benedicte*, tibi pro votis omnia fiant !
 Sic morbi semper maneat immunis avari !
 Sic et fida comes, quae nusquam defuit ante,
 Haereat assidue lateri tibi Coesia Pallas ! 40

Ergo age, si ad notas paulum secedere musas
 Nunc vacet, arrectas aures adhibe, vacuasque :
 Nec bona conanti pudeat favisse poetae.

Principio, liquida ut clueat Doctrina, sciendum
 Magnam illam cerebri molem, niveaeque medullae, 45
 Concava quae interni capitis loca totius opplet ;
 Inque globi effingit cranii juncta ossa figuram ;

A 2

Sic

Sic fabricatam esse et structam mira ratione, ut
Vitalis quae pars rivi tenuissima longe,
50 Mobiliorque fluit, reliquo et magis pura liquore,
Vi cordis projecta, et molli appressa cerebro,
Mille per anfractus, invisibilesque meatus
In cava nervorum tandem colata feratur.
Inde fluens intra tubulos refluentisque minutos,
55 Ictibus atque ortus proprios per saepe laceffens
Sensum omnem motumque homini ciet; omnia
rerum
Menti offert simulacra modis variantia miris;
Atque animi affectus idem liquor excitat omnes.
Hinc meminere homines rerum facile anteaetarum
60 Hinc pulchra evadunt magnis ratione pares diis.
Qui quoniam longe pulcherrima cuncta animalis
Munera obit; quaeque a plantarum stirpe virenti
Secernunt, removentque procul genus omne ani-
mantum;
Spiritus hinc doctis animalis rite vocatur.

Hoc

Hoc placitum nuper nonnulli infurgere contra 65
 Coepère; et falsis freti rationibus ipsos
 Haud bene contendunt dici cava corpora nervos;
 A cerebroque per hos nullum transire liquorem.
 Nimirum quia non oculis ea cernere possunt,
 Quae, si certo essent, visum tamen effugere ipsum 70
 Deberent, aciemque humanam fallere longe,
 Inventis utcunque fit haec munita dioptris.
 Hi Chordarum instar nervos celeri undique motu
 Corporibus pulsos stantuunt, tremuloque cieri;
 Percussamque ipsis pariter trepidare cerebrum. 75
 Hinc sentire volunt hominem; quin et ratione
 Pollere; atque artus varios hinc inde movere,
 Nescio quo tractis vibratiffve impete fibris:
 Sanguinis aut crassi loca per diversa cerebri
 Impulsu fluxuque, et multiplices maeandros: 80
 Absque ope laudati fluidi, tenuiffve liquoris.
 At male: nam quo vibrari queat impete pulsus

Humi-

Humidus, et molli laxus compagine nervus ?
 Praeterea tenui spoliatur parte necesse est
 85 Per caecos cerebri trufa, exilesque meatus
 Tortilibus textos vasis, vitale fluentum.
 Hanc autem trahere in se, et transmittere nervos
 Omnino vero simile, atque probabile constat.
 Pars etenim cerebri exterior, cinerisque colorem
 90 Subfusci referens, et cortex nomine dictus,
 In dura, et nivea finitur ubique medulla ;
 Exsuccis magis quae struitur, fibrisque coactis :
 At nervi exoriuntur ab hac, fiuntque medulla ;
 Et sic compositi corpus diduntur in omne.
 95 Caetera de genere hoc pleno sermone quotannis
 Eloquio pariter fulgens, et Apollinis arte,
 Explicat, et suavi stabilit *Boerhavius* ore :
 Dulce decus medicique Chori, gentisque Batavae :
 Carmine quae possunt vix enarrari apte ;
 100 Barbariem propter vocum et rerum novitatem.
 Summatim tetigisse, et perstrinxisse satis fit.

Spi rus

Spiritus hic firmo si fiat rite cerebro ;
 Nervisque exceptus sanis fluitet, validisque ;
 Tunc hominem omnino recte sentire necesse est :
 Tunc ratione uti sana datur, atque ferena : 105
 Tunc alacri gaudere animo, firmoque vigere :
 Et bene, constanterque omnis pulcherrima vitae
 Munera obire : fruique anima feliciter usque :
 Ut cujusque finit fabrica, et nativa animi vis :
 Sint reliquae imbelles licet omni in corpore
 partes : 110
 Sint externa etiam quamvis male prospera cuncta.
 Daedala vero animae si haec instrumenta laborent,
 Officiis et laesa modo fungantur inertis ;
 Omnia contingunt contraria : nubila mens est :
 Deprimitur moerore animus, turpique timore : 115
 Toedet et ingratae spatium decurrere vitae :
 Sint reliquae stabiles licet omni in corpore partes :
 Sint externa etiam quamvis felicia cuncta.
 Aspice

Aspice divitiis quosdam, titulisque superbis
 120 Florentes, famaue bona, viridique juventa,
 Ingeniisque acres, et duro robore firmos,
 Nonne vides languere pigros, et munera quaeque
 125 Torpentes, totoque enerves corpore, obire ;
 Crudellemque aegre trahere, et disperdere vitam ;
 Sint ipsi morbis licet intacti manifestis ?
 Non caementa juvant tristes, aequataque coelo
 Fabrica ; non arbuta juvant, et amoena vireta ;
 Auro spernuntur vestes, ostroque decorae ;
 Atque epulae, festique dies, celebresque choreae.
 130 Scilicet his cerebri vires, nervique fatiscunt ;
 Materies et spirituum corrumpitur omnis :
 Vividus hinc vitae sensus perit, et sapor acer :
 Innatusque homini sano vigor, atque animi vis :
 Sint reliquae stabiles licet omni in corpore partes.
 135 Quin et conficiunt sese per saepe, suasque
 Projiciunt animas tentantes limina lethi ;
 Usque adeo toedet coeli convexa tueri.

Miratur

Miratur, causafque eventus quaerit acerbi
 Morborum ignarum vulgus, fabricaeque animalis;
 Delirofque fuiſſe alto pronunciat ore. 140

At contra tenui depreſſos forte videbis ;
 Ingeniis, fama obſcuros ; gelidaque ſeneſta
 Tardatos ; morbiſque graves ; mortique propin-

quos ;

Quæis tamen eſt animus præſens, et ad omne pa-
 ratus

Officium ; reliquamque alacer decurrere vitam ; 145

Et fortis mala ferre, bonis cupidusque potiri.

Nempe eſt nervorum et cerebri vigor integer ollis ;

Dum reliquæ imbelles ſunt, et ſine robore partes.

Nunc quibus imprimis cauſis, et qua ratione
 Nervorum cerebrique tonus, viresque labafcant ; 150
 Spiritus atque una vitietur et ipſe cerebri ;
 Viſceribus reliquis conſtantibus, integriſque,
 Vel minimum læſis ; ſolers adverte, docebo.

B

Prin^{te}

Principio varii humores in corpore vivo,
155 Qui crasso fecernuntur, rutiloque fluento,
Tortilibus glandum vasis, cellisque minutis,
Qualis adeps, bilisque acris, pituita tenaxque,
Et liquidum genitale, et spiritus ipse cerebri ;
Ut propriis quique officiis apti generentur,
160 Organa recte sese habeant ante omnia oportet,
Nativa quae quaeque suum virtute liquorem
Secernunt, et sejungunt a sanguine crasso ;
Quin et nonnulli immutant simul ipsa sua vi.
Multiplex et praeterea concoctio rite
165 Visceribus debet satis peragi, validisque,
A manducato deglutitruque alimenti,
Usque ad purpurei mirandum sanguinis ortum :
Materies qua quaeque fluens in sanguine foeto
Succis affimilata animalibus, atque subacta,
170 Solvatur, vel mutetur tali ratione,
Glandibus ut propriis coletur idonea cuique

Sincero

Sincero liquido, et perfecto constituendo :
 Hinc intacta salus, omnique ex parte beata.
 Ast infiniti cum sint specie, numeroque,
 Humores nostri, nihil obstat, nec prohibet quin 175
 Illius aut hujus turbetur coctio saepe,
 Dum reliqui male non fiunt, fluitantque salubres;
 Aut vitio forte exiguo, leviterque laborant.

Porro saepe adeo levis est, adeoque minutus
 Cocturae primae defectus, ut is nequeat fe 180
 Prodere, dum fervent medio instrumenta labore;
 Succorumque illud vitium, quod nascitur inde,
 Non raro tectum lateat, jaceatque sepultum,
 Dum permista fluunt vasis liquida omnia magnis.
 Verum ubi multigenos humores daedala glandum 185
 Fabrica delectos e sanguine traxerit omni,
 Tortilibus ducens vasis, cellisque reponens;
 Tum demum, officiis propriis si quilibet horum
 Defuerit, quaedam laedatur nempe necesse est.

190 Functio; et hoc ipsum pacto clarescere debet
Humoris vitium, quod celatum ante latebat:
Ut docet exemplo manifesto saeva podagra.

Denique cruda diu si materies generetur
Illius aut hujus succi, et culpabilis usque
195 Coctura fiat prima; tum fabrica glandis,
Quam rivus penetrat vitiosus, et alluit usque,
Tandem laedatur, labefacteturque necesse est:
Paulatimque minus reddatur idonea recte
Muneribus propriis, et constanter peragendis;
200 Materies etiam si post bona suppeditetur:
Hinc confirmetur vitium crescatque necesse est,
At vero glandes ipsae si sponte laborent,
Aut nimium laxa aut stricta compagine cretae;
Aut cava cellarum propriarum obstructa gerentes,
205 Aut alio quovis morbo victae teneantur;
Tunc sanum haud poterunt humorem fundere
certe;

Materies

Materies licet has attingat sana habilisque :

Ut cuivis perpendenti liquido pateat res.

His fundamentis stabilitis, nonne videre est

Subtilem valde encephali, celeremque liquorem, 210

Ipfius male fi peragatur coctio prima,

Aut cerebrum imbelli fuerit compagine laxum,

Aut eadem imprimis, quod faepius, utraque fiant,

Degenerem, crudumque diu fieri, et fluitare

Polle, licet reliqui fucci bene conficiantur ; 215

Vel vitio tantum exiguo leviterque laborent ?

Quin et, cunctorum cum fit tenuiffimus idem,

Quamvis morbofus fuerit, tamen omnia vafa,

Quae quemvis alium admittunt, capiuntque li-
quorem,

Tranfubit facile, et tardabitur obice nullo ; 220

Atque adeo nullas turbas, nullosque tumultus

In liquidis faciet craffis, vafisque alienis.

At vero in cerebrum, et nervos cum venerit ipfos

Mendofus

Mendosus liquor, et longae superaverit omnes
 225 Anfractus, tortusque viae, caecosque meatus ;
 Tum demum officiis propriis circumfluet impar :
 Paulatimque ipsos nervos et molle cerebrum
 230 Corrumpet crudi laticis, vapidique fluenti
 Perpetua alluvie, cellas penetrante per omnes ;
 Compagem teneram labefactante atque liquante.
 Spiritus hinc semper culpabilis injiciet se
 In cava ventriculi, et chylo miscebitur omni ;
 235 Nervorum patulis destillans oribus illic.
 Visceris et quoniam illius rector stimulusque
 Spiritus est, tarde exercebitur, et vitiose
 Functio ventriculi mutans ingesta, coquensque :
 Crudaque materies liquidi conflabitur usque
 Nervorum, effocto fermento suppeditato ;
 Crudaque reddetur nervis, mollique cerebro.
 240 Hinc morbus confirmetur, crescatque necesse est.

Practe-

Practerea longo si duret tempore labes,
Debilitabitur ulterius, languensque fatiscet
Daedala nervorum, et teneri structura cerebri:
Nimirum quoniam a crudo, vapidoque liquore
Nutritum debent omnem trahere, atque alimenta. 245
Omni etenim momento animali in corpore vivo
Extenduntur, et elongantur tenuia vasa,
Vi propulforum jugi diffracta liquorum :
Diductis hinc a se partibus attenuantur :
Finesque avulsi franguntur, et abraduntur ; 250
In cute squamarum forma specieque cadentes,
Aeris attacku deficcati, atque coacti:
Interne vero liquidis mixti abripiuntur.
Ast interstitia, et defectus inde relictos
Non alius supplere liquor, farcireve possit, 255
Quam qui eadem penetrans pertransit et alluit
usque.
Nervi igitur tenues nimirum, et molle cerebrum
Nutri-

Nutritum a propriis liquidis quaerunt, capi-
untque ;

His etenim mage nequaquam subtilia dantur.

260 Ast eadem vero male cocta, et inertia si sint,

Debiliter compingantur, laxaeque neesse est,

Queis nervi constant structi, cerebrumque ele-
menta :

Proptereaque ipsis robur virtusque fatiscat.

Atque haec multiplicis morbi, et valde fugiendi

265 Principia et Causae. Tribuerunt nomina inepta,

In maribusque hypocondriacum dixere medentes ;

Hystericum vero in foemellis nominatarunt :

Scilicet ex uno morbo binos facientes ;

Ignari labis naturae, et originis altae.

Ejus enim sedes primaria viscere in ullo

270 Chylifici ventris non est stabilita profecto :

Immeritoque uteros medici culpant muliebres.

Ast folium in cerebro, et nervis liquidoque locavit

Nervo=

Nervorum, sceptrum quatiens effraene tyrannus
 Crudelis; totoque tremendus corpore regnat. 275

Scilicet ille liquor, qui sanis continet in se
 Attenuata, probeque simul permista elementa,
 Nempe salem, blandumque oleum, terraeque
 minuta

Corpora, subtili lymphae fluitantia rore ;
 Vi vitae valide conquassata atque subacta ; 280

Degener hoc morbo factus, vapidusque aqueusque ;
 Paucaque complectens elementa animalia pauper ;

Mobilitate celer nimia, nimiumque solutus
 Diffluit, et nervis subito nimis evolat ipsis.

Et cerebri, nervumque, valentibus et bene sanis 285

Quae contenta gradu quodam, atque elastica
 constant

Stamina, pro sexu variaque aetate animalis ;
 Compactisque vigent inter se firma elementis ;

Debilitata mala labe, et compagine fracta,
 Intempestiva mollescunt flacciditate : 290

C

Dum

Dum crudus, tenuisque humor nimis alluit omnes
Anfractus, tortusque vagos, cellasque cerebri,
Nervorumque tubos, et flumine macerat udo.
Quin et debiliter coniectis ipse elementis,
295 Ut docui supra, teneras male nutrit, alitque
Nervorum et cerebri fibras, et daedala vasa ;
Virtutem roburque evertens corpore toto.

Qui vero in victu errores, causaeque remotae
Horrendam inducant pestim mortalibus aegris ;
300 (Saevior et nunquam stygiis sese extulit undis)
Omnia veridico describens carmine tradam.
Nam neque fors hominum est adeo miseranda
gravisque,
Haec ut, si parent naturae legibus aequis,
Irruat, et cumulo sese addat sponte malorum.
305 Culpa opus, ut morbi moles condatur acerba.
Quo magis haec, fidis recitans quae versibus addo,

Pecto-

Pectoribus scribenda imis, signandaque firme ;
 Ut morbi aerumnas vitare queamus amaras.

Illud in his vero rebus cognoscere oportet,
 Quod quibus usque fuit natura debile, inersque, 310
 Et laxa nimium compagine molle cerebrum ;
 Nervorumque parum crescente aevo solidescunt
 Stamina, flexilibusque manent nimis humida fibris,
 Infantum quales nervi fibraeque recentum ;
 Omnibus his morbus facile ingruat ; utpote causis 315
 Qui levibus concinnari queat, et stabiliri :
 Foemineusque adeo sexus maribus generatim
 Saepius, et gravius pertentetur ; quoniam stat
 Debilioribus instructus nervis, cerebroque.
 Hos vero certis poteris dignoscere signis 320
 Plerique ingeniis sunt acribus excelsisque :
 Primoresque annos clarat sapientia praecox.
 Multa animo celeres versant volvuntque pro-
 fundo :

Atque fere memori conservant omnia mente.

325 Solliciti porro, pleni que timoribus omnes ;

Suntque verecundi nimis usque in rebus agendis ;

Atque animi leviter praesentia mota labascit.

Ad risum aut fletum faciles, sensuque doloris,

Atque voluptatis pollent nimis exquisito.

330 Saevitiam horrescunt omnem, longeque relinquunt.

Non impune unquam venas inflantur Iaccho :

Non veneri crebro licet unquam impune litare :

Non duros poterunt ullos tolerare labores

Constanter ; nec longa quidem jejunia ferre :

335 Lucubratio denique obest insigniter usque.

Hos inquam morbus facile aggrediturque do-
matque,

Inductus levibus causis, culpisque minutis.

Debilibus porro instructi nervis, cerebroque,

Indole flexibili cum sint, infra recitandos

340 Admittunt facile errores, morbumque laceffunt.

At multos, quibus haec semel instrumenta animâi

Dura

Dura fatis, folidoque vigebant robore firma,
 Non minus invadit labes, victosque fatigat :
 Quippe ipfam culpae enormes, victusque folutus
 Vi valida impellunt renuentem, urgentque po-
 tenter. 345

Et primum, illecebris qui capti ignobilis otii
 Corpora torpentes minus exercent agitantque,
 Ni firmi valde fuerint ab origine nervi,
 Huic jaciunt morbo folidiffima fundamenta.
 Languet quippe ollis concoctrix inde facultas : 350
 Spiritus et cerebri generatur crudus inersque,
 Debiliter conquaffatis, coctisque elementis :
 Debiliterque ad fe preffae fibrarum adiguntur
 Particulae, imbelles nervos ita conflituentes.
 Quin et cum vigilantis aliquid molirier ufque 355
 Cogatur, fugiatque animae natura quietem,
 Quo minus exercet quis corpus, eo magis acrem
 Cogitat intendens animum, cerebrumque fatigat ;
 Ingenio

Ingenio si non hebeti, tardoque laboret.

360 Unde quidem morbo plenissima suppeditantur
 Pabula, nam tenuis cerebri liquor usque retentus
 In capite, officiisque vacans velocibus illic
 Muneribus dêrit reliquis in corpore toto ;
 Ventriculo imprimis, quo rite alimenta coquantur:

365 Spiritus hinc homini crudus conflabitur usque.
 Nec quidquam cerebro et nervis, nervumque li-
 quori

Tantum oberit, quantum, fidentes credite, torpor
 Corporis ignavus, si mens simul ipsa agitetur.

Hinc laedit sophiae studium vehemens ; animique
 370 Affectus diuturni : hinc lucubratio laedit ;
 Quae somno quoque maturo melius peragendam
 Spirituum cerebri Pestem turbat prohibetque ;
 Multiplexque adeo damnum mortalibus infert.

Quin etiam nervos frangit quaecunque voluptas

375 Saepe nimis renovatur, Iacchi munera lacti ;

Et

Et blandae veneris speciosae dona puellae ;
 Et molles Italûm cantus, rythmique fonori ;
 Atque epulae, festique dies, celebresque Choreae.
 Perpetuas nam delicias non Anglica ferre
 Corpora ; quae duro aptavit natura labori ; 380
 Quae valeant terram depresso findere aratro ;
 Aut valida annosum quercum exturbare bipenni :
 Aut pecori infestum cursu praevertere vulpem.
 Ocyus insequitur languor ; plectitque severe
 Quos blandum arridens pellegerat ante voluptas. 385
 Torridus at populus, cui sol incumbit eous,
 Siccosque indurat nervos calor aetheris ardens,
 Et cerebri liquidum dives coquit ac generosum,
 Defidiam, et luxum tolerat feliciter omnem,
 Quo non continuo morbi nascantur acuti. 390
 Non illis nervi torpent requie diuturna :
 Non veneris laedit crebro repetita voluptas :
 Et facere, atque pati fortes crudelia possunt.
 Nobis frigenti, crassoque sub aethere natis

Ence-

395 Encephali cessit systema infirmius ; unde
Parce deliciis uti, corpusque movere
Cogimur usque, diu cupimus si rite valere.

Stravit saepe viam labi evacuatio magna
Vasorum, effoetos pariens in corpore succos :
400 Nonnunquam et morbi lenti; febresque malignae:
Et partus dolor excrucians laceransque misellas:
Et fragiles quatiens nervos fera mercurii vis.

Denique ventriculi minuunt quae ingesta vi-
gorem,
Cocturamque ciborum homini turbant, prohi-
bentque ;
405 Aut crudum immittunt vasis, vapidumque ali-
mentum :

Officiunt tandem nervis, fluidoque cerebri:
Imprimis usu longo si continuentur.
Hinc calidae nimium vulgatae sorbitiones

Coffeae,

Coffeae, theaeque nocent; quae nil nisi gratam

Gustatu praebent lympham, potuque calentem. 410

Has Asiae credam regionibus esse salubres,

Altivolans ubi sol humorem decoquit aestu;

Et torret solidas animali in corpore partes.

Talia sed gelidis caute fugienda Britannis.

Quippe aciem obtundunt stomachi, fibrasque re-

laxant :

415

Et cerebri liquidum reddunt vapidumque, aque-
umque.

Sponte quidem hoc craffi madido prae frigore
coeli,

Viscosisque cibis, et lenti glutine potus;

Ni motu valido subigant concreta, coquantque;

Torpescit nimis Angligenis; nec corpora nostra 420

Adversos tolerant mores orientis adusti.

Immaturi etiam fructus, alimenta que inepta

Plurima, queis tenerae capiuntur saepe puellae,

Traducunt morbo miseras florente juventa.

D

Dege-

425 Degeneres etenim pariunt in corpore succos ;
Atque adeo cerebri liquidum culpabile inersque.
Quis foedam vero ingluviem, ardentisque liquores
Non damnet ? nimio quicumque impletur Iaccho
Saepius, et venis inimicum suscipit ignem,
430 Omnimodas dabit is poenas, fero resipiscens.

Libri primi Fms.

NEURO-

NEUROPATHIAE

LIBER SECUNDUS.

“ **O** Fortunatos nimium, sua si bona nôrint,
Queis cerebrum et nervi nativo robore
pollent,
Spirituumque latex dives fluit, ac generosus !
Non illi vitae detrectant munera honesta,
Perpetuis domiti aerumnis, fractique dolore : 5
Nec laetos hominum coetus, turbasque celebres
Suspecti sibi devitant, fugiuntve paventes :
Sed quocunque vocent patriai commoda charae,
Vel propriae res impellant, vel dulcis amici,
Ocyus advolitant cupidi, firmosque gerunt se. 10
Non hypocondriacis pariter felicibus esse,

D 2

Hyste-

Hystericifve licet, levius ni forte laborent ;
Quippe domat morbus, vinclisque coercet amaris.
Quo magis, incepti quae pars est altera nostri,
15 Multiplicem facie pestim, plenamque querelis
Depictam vivo ante oculos ostendere fucō ;
Decursumque notasque mali describere certas
Conferet : et caecos acri penetrare recessus
Ingenio ; morbisque aliis fecernere caute :
20 Ut perspecta peti certis queat undique telis :
Nec specie ambigua decepti saepe medentes
Commoda in aegrorum peccando turpiter errent.

Affectus vis incipiens plerumque recentis
Ventriculum, et pepsis primae occupat instru-
menta :

25 Et stomachi ardores urentes ignis ad instar ;
Et ructus acidos tetro aut nidore molestos ;
Singultumque acri saepe impete corripientem ;
Atque gravem a pastu sensum, et praecordia tensa
Efficit,

Efficit, et vultum nimio fervore rubentem :
Ipsaque perficitur tandem concoctio tarde. 30
Quippe huic officio imprimis liquor ipse cerebri
Invigilat, stomachi vires, motumque gubernans;
Visceris ut structura fidem facit introspecta ;
Et ratio persuadet, et observatio multa,
Ille igitur, si mendosus devenit inersque, 35
His primo plerumque solet se prodere signis :
Quae vexant alternatim, crescuntque morando,
Atque auctu magno fiunt immania saepe.
Inde nova accedunt miseris mala ; nausea lan-
guens ;
Atqui acidi vomitus fucci, bilisque virentis ; 40
Faecibus aut vini similis crasseve cruori
Rarcentis massae, aut liquidae rejectio lymphae ;
Aut lentae pituitae, indigestive alimenti.
Haec pleno imprimis turgentes ventre fatigant.
Namque ingesta suam, stomacho languente, se- 45
quantur

Naturam,

Naturam, coërite minus virtute subacta ;
 Humentisque calore loci remorantia acorem
 Concipiunt ; vel putrescunt ; vel glutinis instar
 Lentescunt, ortum muco præbentia inertis :
 50 Noxia visceribus tandem, et reuertia vinci ;
 Auctaque multiplici succo, quem viscera fundunt
 Auxilium pepsis, fermentumque utile chyli,
 “ Ejiciuntur, et ore foras glomerata feruntur ;
 Nempe irritatis nervis, liquidoque cerebri.
 55 Sed neque jejunos morbus finit esse quietos :
 Quippe acres stomachi morsus, et tormina sæpe
 Infestant ; miroque sonori murmure flatus
 Nunc huc nunc illuc toto se abdomine volvunt.
 Qui nisi, laxatis vinculis, et carcere rupto,
 60 Effugiant tacite lapsi, raucumve boantes,
 Angorem sæpe horrendum, dirosque dolores
 Chylificum tendendo tubum, et vicina premendo
 Concinnant ; subitamque necem intentare videntur.
 Ast ad se redeunt his erumpentibus aegri ;

Quæque

Quaeque ipsis fuerat modo spes extincta relucet. 65
 Sunt qui vix unquam esuriunt, gratove alimenti
 Ullius delectantur, dulcique sapore :
 At numerus longe major plus appetit aequo ;
 Correptaſque avide bolos nimis ingerit acer ;
 Ventriculum ingeftis onerans aegre ſubigendis. 70
 Nonnullos obſcoena fames, ſimiliſque caninae
 Macerat, et cerebrum latrat lenimen edendi :
 Aſt aſſumpta coquunt nihilo feliciter iidem ;
 Humores crudos cumulantes pabula morbi.
 Denique ventriculi, morbo dominante, facultas 75
 Omnimodis perturbatur, proſtrataque languet ;
 Et primae peptis reliqua inſtrumenta fatiſcunt.

Interea cerebrum tetri contagio morbi
 Incipit inſicere, et nervorum invadere fedes ;
 Serius, aut citius, prout haec, vel robore pollent, 80
 Vel laxa nimium compagine creta vacillant.
 Quin et nonnunquam, ſed rarius, horrida labes.

Ventri-

Ventriculo intacto praeceps caput impetit ipsum.
 Hoc pueris, nam ventriculus robustior ollis,
 85 Debiliorque simul moles pulposa cerebri,
 Accidit interdum; et teneri infelicibus anni
 Intempestiva nigredine suffunduntur.

At quibus est primo laesum caput, omnibus ipsis
 Ventriculus tandem inficitur, memorataque glif-
 cunt

90 Signa mali, si dira lues crudefcere pergat :
 Confimilique modo stomacho qui forte laborant
 Principio, his ipsum, morbo crescente, cerebrum
 Oppugnatur, et arx animae concussa labascit.

Illud in his vero rebus cognoscere oportet,
 95 Haud uni cuiquam affectus signa omnia adeste
 Tradita jam, nec quae post describenda sequuntur.
 Nam veluti sylvae densae cum saeva procella
 Incubuit, vexatque furenti turbine quercus ;
 Nonnullae evulsae radicitus exturbantur :

Fran-

Franguntur trunci graciles, cariosaque ligna ; 100
 Atque imos aliae ramos, aliaeque supernos
 Amittunt ; facies laefis non omnibus una,
 Idem aquilo quamvis percusserit incitus omnes ;
 Haud aliter morbi fera vis non corpora quaeque
 Infestat, torquetque modis patientia eisdem : 105
 Sed prout haec ipsis pars, illave debillior stat,
 Proque gradu affectûs vario, causisque remotis,
 Induitur speciem variam, variaque malorum
 Incedit pestis victrix comitante caterva.

Prima autem morbi cerebrum petere incipientis 110
 Signa fere mentis motus velocior aequo ;
 Crebrior et solito meditatio ; sollicitudo ;
 Indolis et turbata aequabilitas nativae,
 Nunc hebetes, et morosi dum nempe videntur ;
 Nunc faciles iidem, et jucundi sponte, loquacesque 115
 Evadunt ; hominumque aures capiunt, animosque
 Haud expectatis salibus, varioque lepore.

E

Caete

Caeteraque, incepti docui quae in parte priore
Debilioribus instructis nervis, cerebroque
120 Competere, et dirae opportunos reddere labi,
Passibus inserpunt lentis, gradibusque minutis.
Saepe animo secum moerens nunc cogitat aeger
Tristia multa; idem gaudens nunc volvit amoena;
Utraque inania; sed quae volventi rationis,
125 Et blanda veri specie fucata videntur.
Aut paulo post mutatus sese increpat ipsum;
Atque metus damnat vacuos, et gaudia vana.
Nonnumquam invitis miseris mentem ingredi-
untur
Multa absurda, et multa obscuro, horrendaque
multa;
130 Nec delere valent animo, atque expellere promptes;
Et graviter moerent sibi mentem implerier istis.
Quinetiam haec ipsos feriunt adeo violenter
Interdum, ut metuant ne aut lingua impulsa
repente

Turbatos

Turbato prodat sensus, cerebrique tumultus ;
 Corporis aut stolidi motus, et facta sequantur. 135
 Illud item valde crebrum, quod scilicet horum
 Praedominans cujusdam animis metus infideat rei ;
 Quem tamen haud raro reticent, celantque pu-
 dentes ;
 Quippe pudor morbum sequitur : victoque priore,
 Ocyus invadit nihilominus anxius alter. 140
 Argumenta autem sanis, causaeque timorum,
 Quis miseri pallent, deridicula esse videntur :
 Quo magis occultare student animi intima sensa.
 Tum vero capitis vexant per saepe dolores
 Omnimodi ; summo non raro in vertice saevi, 145
 Dum riget occipitis glaciale frigore fedes :
 Horrisonae frident aures : maculaeque nigrantes
 Persimilis muscis ; caligove nubis ad instar ;
 Aut rubrae rerum species, flammaeque coruscae
 Obvolitant oculis : saliunt palpebrae utriusque 150
 Motrices tremulo labrorumque impete fibrae :

Fervidiusque micant utroque in tempore venae.
 Acrius interdum terret, lapsumque minatur
 Vertigo, qua gyrari res quaeque videntur :
 155 Attonitive metus morbi percellit inanis.
 Saepe inopinanti, magica velut arte petito,
 Delinquit liquor encephali ; miserabilis aeger
 Vix proprium sentit corpus, jam jamque videtur
 In lethum ruiturus inops, orcumque patentem :
 160 Nec ratione valet certans obfistere contra
 Terrores animi vacuos, et inania spectra ;
 Mobilitate simul mira huc torquetur et illuc
 Instabilis misero mens, et quocumque relata
 Deprimitur moerore nigro, atque horrore sequaci.
 165 Tristius haud illo mortalibus accidit ullum,
 Intolerabiliusque malum ; vix saeva podagrae
 Tormenta aequantur ; vix exquisita reorum
 Supplicia, aut duri lacerans violentia partus.
 Quippe animae titubant lapsum minitancia fulcra,
 170 Et perit ad tempus, per quod mala quaeque fe-
 runtur, Spi-

Spirituum stabile officium, cerebrique potestas.
 Saepius haec morbi graviora effecta puellas
 Percellunt teneras, et candida pectora torquent :
 Infultusque alias mites, alias violenti,
 Hysterici medicis dicti nullo ordine saepe 175
 Servato invadunt, turbato nempe liquore
 Encephali, incertisque huc illuc motibus acto ;
 Morbi instar facri urgentes, quem quo graviores
 Conspiciuntur, eo referunt perfectius ipsi.
 Hos intra corpus grassans vis effera morbi 180
 Excitat aucta subinde ; animive repente coortus
 Affectus, causaeque extrinsecus advenientes ;
 Percussis subito nervis, liquidoque cerebri.
 Denique nonnullis, paucis tamen, improba labes
 Nube velut cerebrum obducit ; caligine sensus 185
 Involvens quadam internos, mentisque theatrum,
 Tunc anima eclipsim patitur, morboque hebetata
 Conscia fit minus ipsa sui ; tunc vita videtur
 Perpetui infomni speciem obscurata referre.

Hoc

190 Hoc si forte malum levius nondum egerit altas
 Radices, caufis referens imbellibus ortum,
 Vanefcit cito fponte ; medentumve arte fugatur ;
 Lucida vel faltem facit intervalla remittens :
 Interdum vero in numerosos ducitur annos
 195 Perpetuum, indomitum, pro morbique augmine
 crefcens.

Haec adolescentis primaria percipiuntur
 Signa luis ; quae non cumulo fatiata malorum
 Inftat adhuc, feffosque urget virtute recenti.
 Quippe ubi durando fuerit firmata, manusque
 200 Jam victas dederint aegri, et contagio tetra
 Per male nutritos nervos fe extenderit omnes,
 Innumerae miferos aerumnae, acresque dolores
 Divexant, pariterque animos et corpora pascunt ;
 Et cunctas ferme fpecies morborum imitantur.
 205 Hinc petitur caput attoniti velut impete morbi :
 Hinc etiam nervi, tenera compagine fracta,

Solyun-

Solvantur, sensum membris motumque negantes.

Hinc homini ignavus torpor, similisque veterno

Obrepens molli facit indulgere quieti.

Hinc obscuratur visus, prorsusve subinde 210

Deficit, interdum nimis exercetur acutus.

Hinc liquidae os usque humectat permagna sa-
livae

Copia, mercurii seu turbida vis penetrasset :

Et gustus varie vitiato laeditur ore.

Quinetiam dentes ipsos, mirabile dictu, 215

Non minus exagitat labes, torquetque dolore.

Saeptius ascendens ipso ex abdomine spasmus

Spiritibus mire glomeratis, fertur in altum,

Mentiturque globum fauces gutturque pre-
mentem ;

Atque angens adeo constringit fortiter, ut vix 220

Deglutire queant, aut respirare misellae.

Hoc maribus raro contingit, saepe puellis.

Non

Non aliis nascens radicibus arida tuffis
Pectora anhela quatit : pulmonemque affhma
coarctans

225 Alternos aurae tractus pro tempore fistit.
Saepe metu gelido capitis cor palpitatur aegrum,
Et tremulum obstantes crebro arietat impete
costas ;
Deliquiumve animae suspensis ictibus infert.

Abdomen praeter supra memorata laceffun
230 Multa effecta mali : fervor vagus, et vehementes
Valde agitatorum pulsus, tremulique tumultus
Viscerum ; et imprimis stomachi qui tympani ad
infar

Contentus per saepe tumet ; per saepe dolore
Immani torquetur : et inferior quoque venter
235 Interdum inflatur turgens, pressusque resistit ;
Interdum quasi depletus sentitur et absens.
Nec pars ulla fere camera consistit in ampla

Chyli-

Chylifici ventris, quam non quandoque dolores
 Multimodi infestant; pungentes nempe hebetesque;
 Fixi, aut incerto huc illuc errore vagantes;   240
 Mites, vel miseros cruciantes tormine faeco.
 At multo reliquis loca saepius afficiuntur,
 Quae costis subjecta latent hypochondria dicta;
 Laevum praecipue, jugi infestante dolore.
 Deceptum unde putat vulgus tumuisse lienem.   245
 Qui vero longe dirissimus occupat omnem
 Inflexi tortum coli, et rem nomine monstrat.
 Inque dies toto non raro continuatus,
 Prosterneisque animos mire, tandem omne re-
     mittens,
 Obductum viridi corpus flavedine tingit.   250
 Rarius hoc maribus contingit, saepe puellis.
 Solvitur interdum, et fluidissima dejicit alvus,
 Datque diarrhoeam summe aegros debilitantem:
 Interdum faeces valde indurata coercet;
 Aut nixus exercendi molitur inanes.   255

F

Nonnun-

Nonnunquam et renum carnem faevissima labes
 Aggreditur, torquens ipsam, urinamque retentans,
 Et speciem incautis verae nephritidis offert :

Saepius at pellucidulo labentia rivo

260 Lotia redduntur, magna vi fusa repente ;

Nimirum exaucti dum vis furit incita morbi,

Effraenique agitur cerebri liquor impete raptus.

Hinc etiam quamquam raro vesica laborat ;

Atque eadem patitur, medicis mirantibus, ac si

265 Urgeret gravidam concreto calculus orbe.

Quinetiam plerisque aegris dorsum excruciat

Saepius ; aut spasms tremulis convellitur ictum :

Interdum gelidum frigus sentitur ibidem.

Tum porro externae nullo discrimine partes

270 Tanquam acubus pungi, cum titillante dolore

Percipiuntur ; ut observat toto inclytus orbe

Hippocrates, Cum fidus, princepsque medentum :

Veri-

Veridicis cujus mandata oracula chartis,
 Dum mortale hominum genus, et durabit acerbum 275
 Morborum imperium, semper laudata cluebunt.

Nec non et varios artus jactatio crebra,
 Subfultusque vagi infestant; spasmi que dolentes;
 Spasmi que expertes fixi, immanes que dolores;
 Ad tactum que resistentes, durique tumores:
 Membra que saepe algent extrema cadaveris instar. 280

Praeterea somnos adimit per saepe, brevesve
 Aut imperfectos nimium, minime que profundos
 Efficit atra lues; insomnia turbida mittens,
 Terrifica quae percussis virtute soporem
 Excutiunt subito, fringunt que trementia corda : 285
 Dudum defuncti seu conspiciantur amici;
 Monstrorumve truces vultus, horrenda que spectra:
 Vel fovea excipiat de vexo pondere lapsos :

Armative homines infent, mortemque minentur:

290 Aut miserabiliter premat incubus indupeditos.

Debiliore fere saliens arteria pulsu,

Et celeri digitos palpantis verberat, ipse

Morbus radices si crescendo egeret altas:

Interdum crebris furit ictibus incita valde;

295 Tabentem veluti depasceret hectica febris:

Quinetiam intermittentem nonnunquam imitatur,

Alternisque rigoribus et fervoribus inflat

Multiplex pestis; quandoque, at rarius, ipsa

Continuam simulat, ficcam calidam atque ma-

lignam:

300 Usque adeo induitur varias diversa figuras.

Tot tantisque malis fractus miserabilis aeger

Desperat prorsus revalescere: moeret amaris

Obrutus aerumnis: corpusque animumque peresus

Carpitur: effoeto languent in corpore vires:

Horri-

Horridaque invadit macies : artusque torosi, 305
 Cruraque praecipue gracilescunt ; lurida vultum
 Deformat species ; oculorum lumina moesta
 Non retinent solitum splendorem ignesque mi-
 cantes.

Ingenium, et mores mire mutantur ; homoque
 Fit levis, inconstans, querulus, morosus, acerbus ; 310
 Despondensve humili nimis, et leni bonitate ;
 Suspiciosus item, vanisque timoribus actus ;
 Et vulgaribus in rebus miserantior aequo ;
 (Omnia quippe movent animum imbellem, et
 puerilem)

Impatensque morae cujusvis ; irrequietus ; 315
 Spiritibusve gemens depressis moestus inersque.
 Paulatim crescens factorum oblivio gliscit :
 Turbaturque animi quavis praesentia causa.
 Cogitat assidue invitus, mentemque fatigans
 Velocem p̄unc huc nunc torquet inaniter illuc ; 320

Insta-

Instabiles etenim ideae, neque facta sequuntur.
Non ullos possit constans perferre labores
Corporis aut animi : quin illecebrosa voluptas,
Quam reliqui exoptant omnes, cupidique se-
quuntur,

325 Mentem agitans laedit teneram, tristemque re-
linquens

Languorem plectit, magno nimis empta dolore.
Atque adeo, si non medica succurritur arte,
Torpens et plerisque in rebus inutilis annos
Tranfigit ; exosus turbas, atque otia laesae

330 Unica sollicitae anquirens solatia mentis :
Nequicquam, quoniam truculenti spicula morbi
Perpetuo fodicant aegrum vexantia pectus.

Illud in his vero rebus non dissimulandum,
Scilicet aerumnis plenum, variaque malorum
335 Squalentem facie morbum quaedam tamen aegris,
Nec spernenda quidem, permultis commoda secum

Appor-

Apportare, bonisque atros miscere dolores.
 Nempe acuit mire ingenium, obtutuque sagaci
 Cernere largitur menti ; rerumque latentes
 Vix explorandos aliter penetrare recessus : 340
 Humanasque fere metas transire sciendo.
 At magno certe miseris sapientia constat.
 Quinetiam plerosque aegros reddit meliores,
 Flagitiis arcens facedis, formidine poenae
 Percussos ; famaeve timentes vulnera laesae ; 345
 Vel, quod praecipuum est, scelerosae tormina
 mentis
 Internam horrentes nemesim, furiasque sequaces :
 Quippe ipsis morbo tenerascunt mollia corda.
 Incolumes porro a morbis grassantibus ipsos
 Praestat, et aegre nullum patitur sibi consociari, 350
 Cunctarum ipse nimis referens compendia labum.
 Denique torpentem gelido marcore senectam
 Arcet protelans ; quippe est contrarius illi,
 Mentemque sensusque acuens fibrasque relaxans
 Qui

355 Exilesque tubos nervorum servat apertos
Qui senio compinguntur, clausique resistunt.
Usque adeo aeternus rerum fator, atque benignus
Angustis saepe in rebus solatia quaedam
Porrigit, ut duros valeant perferre dolores
360 Mortales ; ipsumque colant dominumque pa-
tremque.
Excuditque malis bona consilio sapienti.

Libri secundi Fms.

NEURO-

NEUROPATHIAE
LIBER TERTIUS.

HActenus affectus ortum, et certissima signa
Carminis pierio exposui, numerisque fo-
noris ;

Tristitia musaeo nitens ornare lepore ;

Affectansque tuum exemplum, Romane *Lucreti*,

Sublimis, nervosae, uber, dulcissime vatum. 5

Atque utinam nunc ille mihi furor arduus esset,

Aeternusque lepor, tua quo sunt omnia plena,

Abdita seu in lucem magni primordia mundi

Protrahere, heu graio nimium confise magistro !

Conaris ; viresve feras, causasque latentes 10

Pulguris, horridici tonitru, terraeque tremorum

Verfibus exponis, fumantisque ignibus Aetnae,

G

Infe-

Infestique lacus avibus graveolentis averni :
Seu pestim populo Pandionis incumbentem,
15 Effantesque animas diris anguoribus aegros
Pingis, et innumeris vastatam mortibus urbem.
Ne vero magnis nimis ausis excideremus,
Unum duntaxat selegimus illustrandum
Morbum compatrios vexantem saepe Britannos ;
20 Parvum opus ingenti pensantes utilitate.

Tu quae principiis aderas Tritonia nostris,
Obnixaeque rogata favebas dia virago,
Supremam hanc, et praecipuam ne desere partem :
Qua quibus horrendae pestis contagio tetra
25 Oppugnanda modis doceo ; quibus improba telis
Confodienda lues ; medicaque salutifer arte
Ausonium pango Tamesina per oppida carmen.
Hic Dea consiliis opus : hic sapientia certe
Utilis : hic sine te vates non proderit hilum ;
30 Te sine non poterit praecepta salubria fidus

Tradere

Tradere, non faevum miseris depellere morbum.
Quo magis ipsa meis da pondus verbibus oro!
Da studio referare acri penetralia rerum
Abdita ; et antidotos dubias seponere certis :
Cunctaque perspicuis liquido comprehendere verbis : 35
Haud etenim tenue aerumnas avertere tristes
Cordibus humanis, ipsosque docere medentes.

Ergo age, qui diri persentis tormina morbi,
Signaque plura, etenim non unum cuncta profecto
Divexant, monito confidens utere primo, 40
Nempe mala haec, quamvis gravia et videantur
acerba,
Tuta tamen fatis, atque expertia crede pericli,
Ni tibi defueris miser, ignavusque manus des ;
Instantem nedum metuas portendere mortem.
Erige dejectam casta formidine mentem : 45
Torpescensque alacri stimula molimine pectus :
Desidia non ullus honos, non praemia cedunt ;

Nec despondenti bonus auxiliatur Apollo.

Te meliora manent, experto crede, monenti

50 Si modo des aures vacuas, animumque paratum

Illa agere, et perferre viriliter et patienter,

Quae tibi restituant sanam, firmentque salutem.

Insuper et mentem solers praestare serenam,

Qua poteris ratione adnititor; anxia pelle

55 Senſa animo fomnos arcentia saepe salubres:

Imprimis venerare Deum sincerus; et omni

Te scelere intactum serua; namque impia corda

Deserit alma quies, furiis lanianda relinquens;

AEgrius haec vero si absit sanabere multo.

60 Quin et, quas hominum commercia mutua pos-

cunt,

Res ne sperne tuas prudens curare, domumque.

Multiplices haec, et magnas neglecta creabunt

Aerumnas, quas, ut bene fis, vitare necesse est.

Denique, quod sensus communis et ipsa docet res,

65 Quaecunque effectu consuerunt laedere certo

Abji-

Abjiciantur; ut ingluvies, turbanque cerebrum
Crapula; et immodicae veneris damnosa voluptas;
Tum sophiae studium vehemens; nervisque ini-
mica

Lucubratio; viresque exsuperans labor omnis:
Haec arcenda tibi omnino, removendaque longe; 70
Ut nihil optatam possit tardare medelam.

His ita munitus praeceptis accipe porro
Quae disciplinae ad leges facienda superfunt.

Quum fabrica, ut supra docui, pulposa cerebri,
Ex ipsaque ortum ducentia flamina nervi, 75
Hoc morbo imprimis laesa, et compagine fracta,
Intempestiva mollescant flacciditate:
Encephalique liquor tenuis, qui spiritus audit,
Degener inde etiam factus, vapidusque, aque-
usque,

Paucaque complectens elementa animalia pauper; 80

Mobi-

Mobilitate celer nimia, nimiumque solutus
Diffluat, et nervis subito nimis evolet ipsis :
Horrendaeque luis natura ita constituatur :
Hanc patet haud alia vinci ratione potesse,
85 Quam cerebri glomus, et nervorum tenuia fila
Durando, ut robur, virtusque elastica gliscens
Tandem instauratis reddat sua munera fibris :
Encephalique simul tenuem ditando liquorem,
Particulas ut contineat proprias animali,
90 Nempe salis, lenisque olei, terraeque minutae,
Permultas, blandas, generosas, et bene coctas :
Atque adeo magis inde tenax, minus et fugi-
tivus
Reddatur ; propriisque canalibus aptus alendis ;
Officiisque suis bene constanterque obeundis :
95 Haec fieri, rite ut morbo medeatur, oportet :
Hoc opus, hic labor, hic nostrae scopus ultimus
artis.

Multa

Multa quidem huc spectant : quorum primaria
tradam

Enumerans capita, et seriem rerum ordine po-
nam.

Ventriculum cura imprimis: hoc viscere laeso
Non salubres facile humores in corpore fiant ; 100
Non vigeant stabiles animalia robora nervi.
Quem si, ut multoties contingit, foeda saburra
Oblinat, aut acidi succi, aut lentae pituitae,
Plurima quae hoc morbo vexatis semper abundat,
Aut alius pepsi infestus forte obruat humor ; 105
Tum stibio irritans acri, radice vel inda,
Saepius expurga verrens, vomitumque cieto.
Inde aloe pura, et gummi solventibus ipsum
Intestinorum teretem, tortumque canalem
Eluito ; et caute repetitis dosibus insta : 110
Nempe viae ut primae chyli, ductusque alimenti
Emundentur ; et in venas iter expediatur.

Aff

Ast turbas vomitu factas, alvumque movendo
 Tempestive opio prudens lenire memento.

115 His factis vitium intenta perpendito mente
 Ventriculo proprium aegroto; pariterque medetor.
 Frigida debilitas, mucosaque aromata eoa
 Postulat; atque herbas notae virtutis amaras,
 Quae vice fungantur bilis, pepsimque laceffant;
 120 Concoctuque cibos faciles, et fercula lauta;
 Et modice assumpti spumantia pocula Bacchi.
 Laxas intendunt fibras medicamina vulgo
 Afringentia dicta: horum vis suppetit ingens:
 Tu stomacho vero et nervis gratissima quaeque
 125 Eligito, qualis speciatim pontica radix;
 Cinnamisque liber trunci; febresque retundens
 Cortex, orbe novo nostras delatus in oras;
 Et ferri reliqua exsuperans austeram potestas.
 Suecorum absorbent acidorum spicula testae;
 130 Et chalybis rasura recens rubiginis expers:
 Oppositique sales frangendo innoxia reddunt.

Ast

Ast acida ingrato nidori adversa resistunt ;
 Emendantque gravi nocuam putredine bilem.
 Tetros discutunt flatus quaecunque relaxant
 Ventriculi contracturas, tortique canalis, 135
 Acribus a succis factas stabulantibus illic ;
 Qui fragile a morbo factum pungendo, nimisque
 Irritabile, nervorum systema laceffunt ;
 Et valido passim motrices impete fibras
 Confringunt convellentes ; caecamque vaporum 140
 Materiem includunt, rarefaciente calore
 Expansam, et valido nixu vicina prementem.
 Quicquid diluit, aut mutando temperat acre,
 Huc spectat : sed quae experta virtute liquoris
 Encephali sedant aestum, effraenesque tumultus, 145
 Et proprios intra fines moderando coercent,
 Dirum prae reliquis morbum medicamina tollunt :
 Spasmiisque inclusum emittunt, fugitantque va-
 pore.
 Plurima laudantur medicis : primaria gummi

H

Foetia

150 Foetida; castoreum virus; baccaeque potentes
 Juniperi; et blandum spirantia femina Anisi;
 Cum Caruis, Cububisque, et aromatico Coriandro:

Tum radix Phu dicta aegris gratissima nervis,
 Zingiberisque calor pungens, et odora Mei vis;

155 Et parcas merito spernens Zedoaria laudes.
 Adjiciuntur et his recte, quae leniter alvum
 Subducunt, flatuque deorsum urgentia trudunt,
 Imprimis horum sedes si abdomine in imo.

Hos etiam pellit non raro, abigitque repente
 160 Electro liquidum destillans viribus ignis:
 Et qui de variis animantum partibus humor
 Exprimitur ratione pari, phialaque reclusa
 Evolat, atque acri nares contingit odore.

Cum vero dolor immanis vexet, nec acuta
 165 Inflammatio membranas corruperit ipfas,
 Ne cunctare graves opio lenire tumultus:
 Tormina quippe levat princeps, spasmosque re-
 laxat.

Auxi-

Auxilium praefens medio quam maxima ventri
Saepe admota tulit ventosa cucurbita, vires
Cum nullas alia exerent, frustra darentur. 170
Scilicet exsucto convulsis sanguine fibris,
Quo sine non harum fieri constrictio possit,
Vincla relaxantur spasmodum, et carcere rupto
Emissus vapor in tenues dispergitur auras.

Chylifici interea ventris si viscera glandes 175
Obstructas habeant tenues, caecosque meatus
Mucos obturatos lento, crassaque saburra
Incoctis nata ex succis, motusque salubris
Defectu, officiiisque adeo languentia desint ;
Ingens praecipue moles jecur, utile bilis 180
Colum acris ; tum sollicita tu providus arte,
Pessima ne tandem fiant schirromata ibidem,
Ocyus impactum lentorem, obicesque tenaces
Solvendo eluere, et tubulis expellere tenta ;
Muneribusque suis praecordia libera redde. 185

Haec mala debilibus primum debentia nervis
Exortum, morbo dum sunt levia incipiente,
Eludunt aciem medici, inserpuntque latenter :
Sin confirmatus fuerit, duretque per annos,
190 Non dubiis per saepe solent se prodere signis.
Lurida namque aegris facies, paulumve vi-
rescens ;
Ventriculusque cibos fastidit ; coctio tarda,
Difficilisque exercetur ; praecordia tensa,
Post pastum imprimis, onerataque percipiuntur :
195 Unde gravis saepe anxietas, et tristia vitae
Toedia, moeroresque nigri, castique timores,
Arctatas propter venas corde indupedito :
Tum stimulo suppressa alvus non suppeditato :
Iliaque incertus dolor, obtususque pererrat.

200 Profunt matura sapidi dulcedine fructus
Horaei : lactisque tenaci parte remota
Tenue ferum ; excellit quo caprae in rupibus
altis

Herbae

Herbarum pastae varium genus ubera complent ;

Nam medicatum illud magis est : laus proxima

ovilli.

Lentores etiam frangunt, subiguntque potenter, 205

Viscosa quamvis compagine praedita gummi

Opoponax, sagapenum, ammoniacique potestas :

Et sylphî tetrum redolens penetrabile virus :

Impactumque terunt mucum, exturbantque per

alvum ;

Spiritibusque aegris simul auxiliantur amica, 210

Huc etiam princeps conducit sâpo, meatus

Obstructos referans jecoris ; quo pulchrius ullum

Ars chymica inventum numquam dedit, utili-

ufve.

Tum medici latices, quales Bathonia fundit,

Sulphure ferventes agili, chalybisque metallo, 215

Ventriculo mire gratae, tortoque canali,

Depurant pariter succos, et viscera mundant ;

Aegrumque encephalum refocillant exhilarantes.

Argento

Argento multi conantur solvere vivo

220 Impactas tubulis fordes, glandesque levare

Obstructas : verum hi caveant, ne forte vacillent,

Excussive cadant valido medicamine dentes ;

Foetentemve animam, et fauces, quod saepe, dolentes

Excipiat liquidae rejectio magna salivae,

225 Qualem sollicita consuevit arte medentes

Impuri tactis coitus contagere ciere,

Expellatur ut ex humoribus acre venenum.

Mercurii certe infirmis vis turbida nervis

Nunquam non inimica venit, si molle cerebrum

230 Attigerit, tubulisque exilibus insinuata

Fundat agens omnes penetrato in corpore succos.

Quassat enim teneras violento pondere fibras.

Tu mage tuta tibi ingerito medicamina cautus.

Nec nisi frustra aliis factis prius, expertisque,

235 Ancipites inito cursus, plenosque pericli.

Inde

Inde ubi materiam tenuaveris arte rebellem,
 Reddiderisque aptam caulis exire minutis,
 Tum vero stimulare alvum, vomitumque ciere
 Utile erit, mucumque canalibus eicere inertem :
 Auxiliatricemque operam naturae adhibere. 246
 Sic tibi ventriculus cocturaeque organa primae
 Curanda, ut chylus venis bonus infinuetur,
 Pabula nec semper morbo nova suppeditentur.

Quinetiam haec capiti conducunt pleraque,
 nam si
 Ventriculus bene sese habeat, tortusque canalis, 245
 Atque homini bene procedat concoctio prima,
 Vix aegrotabit caput : at symptomata acerba
 Non raro subitum auxilium cruciantia poscunt. V
 Qualia sunt saevus dolor, obscuratio magna
 Encephali, et lapsum minitans vertigo inopinam, 250
 Stridorve horrificus perceptus in auribus intus,
 Sensuum et incerto huc illuc acti impete fluctus
 Argentes

Argentes, animumque nigro moerore replentes.
 Confert caesariem radendo excidere saepe ;
 255 Atque pedum calida plantas perfundere lympha :
 Purgantique alvum medicamine follicitare.
 Quin et, succorum si copia turget abundans,
 Purpureum juguli venis educere rivum
 Cantharidasve humeris adhibere extrinsecus acres,
 260 Vesicasque cuti putres inducere summae
 Interdum juvat : aut carni vulnuscule ferro
 Incutere, assiduo manent quae adaperita fluore ;
 Deriventque alio liquida, exonerentque cerebrum.
 Spirituum subitis defectibus auxiliantur
 265 Lenae latices hausti ; quibus addita Myrrha,
 Virtutem intendit, myrraque potentior ambræ.
 Quae praesto si non fuerint, infunde liquoris
 Ardentis cyathum, prostratasque erige vires.
 Intolerabile namque malum praesentia latrat
 270 Remmedia, at modicis tamen haustibus aggredi-
 endum ; Qui

Qui, nisi causa gravis persuaserit, haud re-
tantur;

Noxia ne consuetudo tandem infinetur.

Si vero morbi molem speraveris omnem
Diruere, atque imis evertere fundamentis,
Rem medicaminibus solis fuge credere totam: 275
Sed simul exerce jugi molimine corpus,
Ut vires perferre queant. Pelle otia, pelle
Subdola; mollitiemque indignans excute inertem:
Sic melius cerebri pulpam, nervosque tenellos
Firmabis; laticemque agilem, qui spiritus audit, 280
Ditabis; quam si torpens multa optima sumas
Pharmaca, et ingrato musset sub pondere venter.
Perniciem adversus tantam tu sedulus omne
Explora auxilium, et corrasis undique telis
Implacabilis oppugna, sic denique vinces. 285
Quos igitur proprio motus persenseris usu
Exhilarando animo et firmandis viribus aptos,

Optima nam indigitat propria experientia cuique;
 Ventriculo imprimis vacuo, minimumve onerato,
 290 Excole constanti studio ; variaque subinde,
 Utile ne abrumpant gliscentia toedia coeptum.
 Aut pedes herbiferos liber spatia per agros,
 Glande nitroque minax, avibusque fugacibus
 infra ;
 Aut docili manno undantes immittere habenas
 295 Ne cessa, leporemque acri praevertere cursu ;
 Stipitibusve Caledoniis percussa feratur
 Sphaerula futilis, et liquidum fecet aera lapsu ;
 Vel pila reticulo celeri ruat impete pulsa.
 Sin violenta minus placeant, tibi ligneus orbis
 300 Cespitibus super aequatis, viridique nitore,
 Instabilem obliquo contingat tramite metam ;
 Vel globuli mensa in plana versentur eburni ;
 Aut projecta volet nervo stridente sagitta.

At

At tibi si morbo jam detritae diuturno
 Debilitentur eo vires, communia ferre 305
 Ut nequeas exercitia, et nifus mediocres ;
 Tum rheda vehere, et longos metire viarum
 Tractus, divini monitu fenis ; aera purum
 Affectans, ficcumque tepenti et sole benignum.
 Nec vacuus torpescere domi verum hoc age et
 illic ; 310
 Affiduamque operam curandae impende faluti.
 Sunt qui incumbentes resti describere crebros
 Affuefcunt arcus, fufpenfo corpore lapsi ;
 Et bene ; namque lui pellendae accommoda res
 est,
 Aptaque quae obftructum purget quatiendo ce- 315
 rebrum.
 Totum alii fpinae tractum, dorfiq̄ue medullae
 Verriculo horrenti fetis, pannifve fricari
 Afperioribus, igne calentibus, et bene ficcis

Fortiter atque diu suadent, cum mollia lecti
320 Strata relicturus fomnos excusserit aeger.

Debilibus nihil est quidquam magis utile nervis.
Namque canaliculis pressis, celer in sua fertur
Munera spiritus, externa vi fortiter actus ;
Nec quidquam succis inducitur inde nocivum.

325 Pulchre etiam, quisquis fuerit, sibi consulit aeger,
Qui manibus vulgarem aliquam, et facilem ex-
colit artem.

AEdibus in propriis operans : sic toedia fallit
Horarum, incumbens penso ; mentemque re-
laxans

Tantisper morbi moerorem avertit amarum ;
330 Utilibusque ciet versatos motibus artus :
Unde quidem melius concoctio perficietur.
Quaelibet, et vires pedetentim in corpore crescent.

Frigenti multis immergere corpora lymphae]
Profruit : hoc etiam magni sapientia Coi

Prae-

Praefidium indigitat, morbos adversus eosdem; 335
 Summique Anglorum felix reperere medentes:
 Tanta fuit prisci medica experientia faëcli !

Quinetiam faevae febris violentia torrens
 Non raro imbelles nervos aegrumque cerebrum
 Restituit firmans, morbumque fugavit inertem. 049
 Nam celeri liquida, et valido vitalia motu
 In venis et visceribus ferventibus acta
 Particulas minimas fibrarum, elementaque prima
 Assidue urgendo compingunt impete forti ;
 Quamque prius fuerant duras magis et robustas 345
 AEdificant, exercitio veluti diuturno
 Callofas factas. Sic tenuia stamina nervos,
 Sic cerebrum instaurat febris compagine firma,
 Spirituum sanans morbos, et debilitatem.

Haud ratione alia patrii mutatio coeli 350
 In loca migrantes perfanat fervidiora.

At

At vero crescens aetas gliscensque senectus,
Omni alio auxilio succurrit certius aegris,
Quos nervi vexant fragiles ; cerebrumque tenellum.

355 Utque lues senium protelat, ita adveniēti
Ipsa locum fugiens cedit, devicta vicissim.
Nam cerebrum vergente aetate, et daedala nervi
Fila indurantur paulatim, atque improba tandem
Excutitur fibris labes, et corpore firmo ;
360 Crudam concedens homini viridemque senectam.

Quod superest animo rationem percipe victus.
Disce gulam regere imperio, penitusque domare.
Artis opem medicae qui non sibi temperat aeger
Sentiet ille parum, Phoeboque utetur iniquo.
365 Coctu igitur levia omnino, cultuque parata
Simplice, sed proprio quae non ingrata palato,
Usurpanda alimenta ; et Coe praecipiente

Quae

Quae moveant pigram stimulando leniter alvum.

Pinguia, et indomito lentore tenacia vita :

Acriaque, et nimio fuccis infesta calore. 370

Fercula ne affectes numerosa, epulasque repostas ;

Unum vel duo duntaxat modice imminuantur.

Magnam horum vero partem vegetabile regnum

Suppeditet, parce vescenti animalibus escis.

Lente etiam manducato, stomachumque repleto. 375

Qui bolos avidè arreptos nimis ingerit acer,

Conspire famem festinans, ille profecto

Plus justo plerumque assumit, et utile dentium

Abrumpens munus pepsi officit usque sequenti.

Coena brevis placeat : decima neque serior hora 380

Decumbe in stratis, et te committe sopori :

Sic alacer mane exurgas, somnoque relictus.

Pocula corruptis ex frugibus arte parata,

Quamvis ille liquor patrius, cerealia dona

Sint procul infirmo stomacho, nervisque tenellis ; 388

Quippe tenacia sunt, et glutine viscida lento ;

Ventri-

Ventriculumque onerant morbo nimis ante gra-
vatum ;

Nec se, nec solidas escas patientia vinci.

Vitigeni latices, quos jugi exercita cursu

390 Temperat unda levis, purive argentea fontis

Lympha, fitim extinguant avidam ; virefve labore

Exhaustas grate recreent, ingestaque solvant.

Utiliter multi potant quas ferrea virtus

Nobilitavit aquas. Tales Germania mittit

397 Particulis vivis agiles, acrique sapore,

Complures ; stomacho gratas, liquidoque cerebri:

Anglia item haud paucas felix gleba evomit alma.

Quas inter merito praeclarum nomen adeptae

Excellunt *Scarburgenses* : hominumque celebres

400 Alliciunt coetus medica virtute quotannis,

Dum radiis recreans aestivis aetherius sol

Arctoa exhilarat late loca, frigore pulso.

Advena terrai mediis a fedibus illic

Miratur

Miratur vasti fluctus, et murmura ponti ;
 Littoreumque avidis oculis legit amphitheatrum ; 405
 Et viridantem arcis collem, veteresque ruinas.
 Mane ubi Phoebus equos Eois extulit undis,
 Egelidasque tepore novo jam temperat auras,
 Certatim ad fontes medicos promiscua turba
 Convolat et pressis vestigia ducit arenis, 410
 Stillantesque haurit scatebras; quarum altera ferro
 Imbuitur modice, purgantisque uberiolem
 Vim salis obtinuit ; magis altera foeta metallo
 Ipsa quoque astrictam sed parcus elicit alvum.
 Illa quidem stomachi fordes, tortique canalis 415
 Certius educit, mucumque exturbat inertem ;
 Humorumque fecat solvendo visciditatem :
 Haec magis invalidas molli compagine fibras
 Firmat, nec vires vacuando ita dissipat aegri.
 Utraque ventriculum cocturaeque organa primae 420
 Roborat, et cerebri pulpam, nervosque tenellos ;
 Encephali tenuem instaurans celeremque liquorem.

F I N I S.

CORRIGENDA:

In Tractatu Prosaico,

PAg. 6, *linea tertia*, pro nomen *lege* locum. p. 49. *lin. antepenult.*
pro reddendi *leg.* reddendae. p. 57. *lin. 8.* pro spectet *leg.* spectat. p. 58. pro febriantibus, *leg.* febricitantibus. p. 63. *lin. 11.* pro moaum *leg.* modum. p. 64. pro vetustimum *leg.* vetustissimum. p. 66. pro pleraque *leg.* pleraeque.

In Poemate.

Libro secundo, linea 40. pro Atqui *lege* Atque. *lin. 148.* pro Perfimilis *leg.* Perfimiles. *lin. 226.* pro capitis *leg.* captis. *lin. 255.* pro exercendi *leg.* excernendi. *lin. 293.* pro egeret *leg.* egerit. *lin. 330.* pro sollicitae *leg.* sollicite. *Libro tertio, lin. 235.* pro inito *lege* tenta. *lin. 326.* post artem *dele* punctum. *lin. 376.* pro arreptos *lege* arreptas. *lin. 391.* pro extingant *leg.* extinguant.